

FASCICULUS ETHICÆ

Præcipua Præcepta & Nobiliores plesq;
Controversias brevibus suis cum
explicationibus, contine.

Auspice D. T. O. M. & Senatu ad sentiente
Philosophico, in inclita CHRISTINÆ Aboëns
Academia, publicæ Disquisitionis Ergo

S U B P RÆS I D I O
VIRI Praclarissimi,

DN. JOHANNIS GARTZII,
J. U. D. Pereximij, Pol. & Hist. Prof. opti-
mè designati, Promotoris & Futoris
sui officiosè sempè colendi.

P E T R O W A R E L I O O-Gotho.

Ad Diem 22. Ian. An. 1653. Examini submissus.

A B O Æ,

Imprimebat Petrus Wald Acad. Typ. An. 1652.

V I R I,

Quā Pietatem, Quā Prudentiam, Quā deniq;
variarūm rerū peritiam spectatissimis,
Prudentissimi ac Prudentissimi,

DN. J E S P E R I Zwilling/

Castellani Arcis Coporiensis, ejusq; di-
tionis Prefecti optimè emeriti

F I L I I S Adolescentibus Charissimis,
ORNATISSIMIS,

DN. S A M U E L I

DN. B E N J A M I N Zwilling.

DN. E R I C O

Cognatis meis officijs atq; honore
studiosè prosequendis.

S. P. P.

Disciplinam Ethicā ducem vita, virtutū indagā-
tricem q̄ morum Magistrā in arctū contractā vobis
Strenæ loco transmittere q̄ inscribere usum fuit,
partim ut vestra studia q̄ Exercitia mihi grata esse
estendā partim ut in studijs desides excitem, prom-
ptos u. q̄ alacres confirmem. Quod utrumq; si hæc
vice effectus fuero & scopo q̄ intentione meā non
aberrabo. Atq; his vos omnes Divina protectionis
comniendo, Aboæ 26. Dec. 1652.

JOHANNES GAT.

Propositum Hoc. Veniat Omnipotenti Gloria!

F Allax quæ mundus fundit de divite cellæ,
Raptim de nostro vertice cuncta fluunt.
V I R T U S sola manet, vivit post funera Virtus;
Ceu hanc cœluisse iuvat, noscere CHRISTe dato.

FASCICULI ETHICI.

SECTIO PRIMA.

Præcognoscenda habet, ejusq;
MEMBRUM II,

Philosophia Definitionem & Divi-
sionem G E N. Prælibat. Pos.

I. PHILOSOPHIA est
habitus acquisitus, qui animum homi-
nis in veri cognitione, & boni actione,
perficit, restaurat.

Obs: (I.) Nomine σοφίας priscis tempo-
ribus venit; Verum cum elatis animis id
quosdam ambire animadvertisit Pythagoras,
φιλοσοφῷ quam σόφῳ audire maluit:
Quo facto modestū pectus præ se ferens,
subinfert vastum oceanum esse σοφιαν,

A

cujus

Cujus undiq; terminos attingere, contin-
gat vix homini, qui hâc in vitâ navi-
giorum pleno vehitur.. Sapientia au-
tem studere nemini non est integrum;
Nec ullum, qui sedulo conatu venust m
hanc virginem constantivè amore coluit,
repulit unquam, amantem amat, colen-
tem colit, atq; ita osculis & amplexibus
excipit, ut sui amoris neutiquam pœnitentia
at, omnino facit. (2.) GEN *Habitus*;
Imprebo enim studio & labore parata,
animum sublevat, ut cum delectatione
agat. Accidens est mentiq; hominis in-
haret; Affectus dici nequit; cùm illi sint
motus corporis, seu appetitus sensitivi,
Nec Potentia, nisi rusticum quemvis velis
Philosophi nomine dignari. E. *Habitus*
est, non per Infusionem aut Generationem;
Sed per Acquisitionem. (3.) DIFF Ab
Objecto & fine duplicitibus petitam haud diffi-
culter perceperis; Circa verum id ut co-
gnoscatur; circa Bonum id ut operetur, occur-
patur; Breviterq; definitur: Est habitus
Scientiâ & Prudentiâ constans.

2. *Dividitur in Theoreticam,*

que

qua Philo^{ph}ia pars (vel scientia) intellectum, ut contemplando verum cognoscat; Et Practicam, quæ pars (vel prudētia) voluntatem, ut sum: B., civile ope ando obtineat, informat, instruit.

Obs: Cūm (1.) Philos. Subjectum judicij librae imponitur, duplicitis quodd sit pondēris à quovis cernitur; Quorum unum intellectus, quem, cūm ipsum strages maximè universalis leviorem effecit, qualitercunq; ISTA pristinæ restituit gravitati: Alterum Voluntas, quam cūm ipsam malitiā scateret fecit, à Scorijs HÆC purgat. Cūm (2.) Objectum res sz. oculis nostris subjicim⁹, percipim⁹ esse eas Vel Necessarias quas speculativa considerat; Vel Contingentes, quas Activa sibi familiares habet. Cūm (3.) Finem intuemur, Intuitivam solā cognitione contentam; Civilem v. operationi intentam percipimus. E. Divis: nullus te moveat scrupulus. Cūm (4.) Genus inspicimus, de eo multum non sumus solliciti; cūm perinde fuerit, sive per Partes, sive per Scient. ISTA; per

Prudent. HÆC Defin. & quidem rectius
quam per Philosoph. quæ naturæ est inte-
gralis, cuius genij quoq; partes erunt;
Essentiales enim propriè esse nequeunt ni-
si formas dicere volueris, nec Potestativa,
ergo integrales & quidem analogicæ; Ha-
bit s enim mentis ex partibus propriè di-
ctis non constant. A X I O M.

i. *Philosophia maximus est usus.*
Quod detur in dubium non vocaverit, qui
hominem intelligere novit, qui dari
DEum.; Qui corpora, ut cœlum, astra,
Elementa &c. dari novit; qui dari novit
virtutes & vitia; Cùm eorum omnium
notitia nomine veniat Philosophia. Hæc
illa est ipsa quam orator (*Tuscul. Quest. 5.*)
vocat *Vitæ ducem, virtutum indagatricem*
& *vitiorum expultricem.* Hæc urbes ser-
yavit & peperit, hæc dissipatos homines
in societatem vocavit, hæc illa magistra
est, quæ leges invenit & Politias instituit.
Hæc rationem nostram perpolit. Hæc
formo as virtutum species, & deformes
vitiorum imagines ostendit; Pacis quie-
tem conservat, commoda tuctur, orna-
menta

menta amplificat; Belli pericula vitæ, depellit, amolitur. Hæc est illud de cælo delapsum Palladium, quod quām diū inter mænia alicujus regni servatur, salva sunt omnia & incolumia. Si Theseo hoc filo destituerentur mortales, in quævis maleficiorum præcipitia prolaberetur & quasi toxicis Circæis porci fierent. Ultra nihil dico, Disciplinis omnibus ministrat, omnibus imperat & multopere prodest; Hinc Theologus, hinc Iuris Consultus, hinc Medicus passim lymphas haurit saluberrimas, quarum nullam unquam gustasti, quisquis es, si Philos. inutilem nugaveris.

2. *Philosophia Practica* est eminentior *Theoreticâ*. Utramq; optimus quisq; suspicit, veneratur, & hanc suis laudibus spoliari nefas judicat; Cujus Objectum, res iż. uno & eodem modo se habentes cùm intueris, aecò eminent, ut videatur per hoc illi palmam præripere. Verùm si Practicæ usum in vitâ communî spectaveris, illicò illam de loco cedere vis debis: Practicæ enim Theor. imperat, & quis ipsi in Rep. locus debeatur præmon-

strat. Sine Practicâ nulla domus, nulla
familia, nulla civitas, nulla Repub. recto
stat tali. Hæc bonum virum, hæc bonum
civem facit, inq; solos bonos cadit. Sed
Theor. calleunt etiam scelerati quidam;
imò diaboli, quos moraliter vere pessi-
mos dixeris; cùm tamen ingenuè Philo-
sophari, sit factis virtutem declarare, &
non nudā, quæ inanis, speculatione con-
tentum esse; Nuda sanè illa contéplatio
magis suum cultorem non juvat,

Quàm lippum pictæ tabulæ, fermenta podagram,
Auriculas citharae collecta sorde dolentes.

Verè sapiens & sciens non est, qui impiè,
qui intemperanter, qui insolenter, qui
ambitiosè vivit. Ingenuus Philosophus
liberrimus est; Liber non est, qui quis
vitiorum servus est. Usum qualem cunq;

NB Theor. in Pract. non tollo, sed ministeria-
lem assero, dicens illam utilem esse cùm
frugi & non inutiles Quæst. solvit; Cùm
judicij aciem acuit, & non offuscat; Cùm
ea, quæ ad virtutis collem promovent, in-
stillat; Non verò Absolutè necessariam.

3 Requiritur in Philosophia Pract.
cogni-

cognitio. Nescit enim voluntas ad hoc
vel illud imperare, nisi prius ab intellectu
cognoscatur, quod imperet; Atq; sic
hæc, qua hic expetitur contemplatio ad acti-
onem unice deducitur; ut cum quis virtus-
tes, actiones humanas & politias contem-
platue... Nolo hic intellectum cognitio-
nem, quâ intell.ctus res necessarias con-
templando se ipsum intra perficit & solius
veri causa speculatur. Ista Theoria Secun-
dario, Hæc Primariò (ut Nobiliſſ. & Consult.
Dn., Michaël Gyllenstålpe f. II. D. Præcep. mens
plurimum suspicendus, cuius scriptis, ut filo Ariadnes,
in hoc labyrintho utor, in Fasc. Cont. Eth. sect. I. mem.
I. Quæſt. 7. diſtingui...:) dicenda venit.

Monitum:

Qui gestis celsum culmen contingere honoris,
Campis in Sophicis posere signa scies.
Floribus hic niveis cinctum veneratur Apollo,
Alma Themis redamat, Luther & ipse solic.

M E M B. II. Praet, Philos. Di- ſionem cum Ethicæ Definitione & Di- visione enodat.

I. Dispescitur Civilis Philos. in
Partem GENERalem sive Communem, &
SPECIALEM sive Propriam.

Obs: (1.) Ad Objectum, Actiones sz.
humanas, oculum verte, cernes illas Du-
plicis considerationis esse; Vel enim Ge-
neraliter se habent, pro ut Absolutè statui
certo non adstrictæ; Vel Specialiter sta-
tui aut Civili aut œconomico alligatæ, vir-
tute & honestate fulgenti splendide mi-
cant. (2.) Ad Finem, S. B. sz. pedem
move, quod & id Jani bifrontis simile sit
invenies; Velenim Generaliter, quatenus
ab homine acquiritur; Vel Spec. quatenus
a Civibus vel domesticis indagatur, apparet.
Hæc cum dextrè perpendis, bonam esse
Divis, confessim comperies.

2. ETHICA proinde est pars
prior Philos. Pract. (seu prudentia) in
genere, ut Summo bono fruantur, ho-
mines informans.

Obs. (1.) Genus, quod per partem possit
describi superiora sat probant. Pruden-
tiam autem hic locum mereri potius du-
bio non caret; Verum id aut nullo, aut
levi ariete hinc deturbari potest; Etenim
commodè de Ethicâ & Politicâ in quid

prædicatur, rectèq; dico, Ethica est prudentia, si non totalis, attamen partialis. Discitur Phil. Pract, ut felices vivamus, & sic (quæ lis in superiori Memb. est diluta...) cùm nudâ cognitione non sit contenta, strictè loquendo nec Scientia, nec sapientia nec intelligentia venit salutanda. Propter se expetitur, benè vivere per se pulchrum est, Ars propriè propter aliud, E. nec ars. Superest E. quod prudentia sit. Cernis ne totam Philos. civilem ad hanc spectare, quid ni etiam hæc Pars? Est Definit. Prud. particeps, quid ni E. & Definiti? (2.) Differ. quæ de promitur, tūm à Proprio, quo distingvitur à Polit. & œcon. voce Generaliter: Tūm ab Objecto ad æquato, sç. homine virtutibus informando: Tūm à Fine, tām interno, qui est hominem bonis moribus ornare, affectus regere, appetitum cohibere, quām externo, cum civilitè beare.

3. Dividi solet Ethica in Partem, quæ de S. B. Et partem, quæ de virtutibus agit. Illa iudiciorumlogia. Hac ἀρετολογία dici conservit.

Obs. Licet hæc *Divisio* satis sit bona
& non in commode retineatur, Retineo
dum divido. Cum tamen illa, quæ Di-
viditur in TRES PARTES (quarum 1.
de Summo Bono. 2. De Virtutum Subjecto,
(animâ sz. cuius considerationem, brevi-
tati studens, maxime ad Phys. remitto)
Objecto & Causis. 3. De Virtutibus, cœn me-
dijs ad finem consequendum:) Districtior sit
eam retinebo, & TRES huic SECTI-
ONES superaddam, & quidem ad *Anas*
lyticam Methodum, quam approbo; Ea-
propter quod finis prius sit nobis familia-
ris, quam de medijs & earum causis cu-
ram gerimus. Axiom.

1. Ethica è lacunis Philosophorum
bausta, homini Christiano utilis-judicatur.
Usum Philosophiae & utilitatem ex superi-
oribus qualitercumq; conspicua puto.
Quæ pars, cuius totum utile, inuti is?
Ethicam quisquis tollit, venustam illam
Deam Philosophiam in monstrum defor-
me mutaverit; Cum parte, & quidem
præstantissimâ, eam privaverit. Philo-
sophia est omnium entium cognitio;

Quæ

Quæ alia ejus pars de virtutibus & S. Bon.,
enim per eximijs, nisi Eth. agit? Theo-
logia provocas? Fateor ad virtutes colen-
das nos hortatur, Paræneticè nobis hone-
itas actiones suadet; Verum Dogmaticè
intimius non rimatur, Quid virtus? Quid
actio? Quid sum. B. civile? Quotuplex
virtus, actio, S. B.? ne semel memini.
Quæ omnia Ethica tradit & suum urget
finem Beatitudinem civilem. Est etiam
operæ pretium quoq; lumine naturæ
progredi valeamus novisse; Cum alijs
modestè conversari didisse, Quomo-
do ad hanc vel illam virtutem cohortetur
Theologus, nisi quid sit sciatur? De Infimi &
Secundi subsellij Theologis non.; Sed su-
premi maximè loquor. Sic vides Ethic-
am ratione usus Theologia non esse contrari-
am, ipsi enim inservit & subordinatur: Nec
ratione & srias; Non enim habent res (u-
traq; agit de virtutibus, licet diversimode)
contrarias, quæ contrarias constituunt di-
sciplinas. Eadem tamen non sunt; Quod
constat (i.) à Fine, Eth. Beatitudinem ci-
vilem, Theolog. spiritualē intendit.

(2.) Ab *Officio*, Eth. est hominem bonis
moribus informare, Theol. Beare & sal-
var. (3) Ab *Efficiente*, Ethica ex rectâ
ratione, quam solam normam agnoscit,
Theol. ex revelatione divinâ deducitur.
(4.) Ab *Objecto*, quod Ethicæ vir bonus,
Theol. pius & religiosus. Taceo illud
quod juris studioſo sit utilissima; Perpluri-
mos n. terminos, qui paſſim in jure occur-
ſunt, explicat. In Ethic. Jurisp. princi-
pia traduntur, agitur de virtutibus, actio-
nib. humanis, de Justitia, jure naturæ &c.
Recte E. Dithm. Hac quæ ignorat potius juris
ſtultus, quam consultus dicendus est; undè
commune illud, ubi definit Ethicus, incipit
ICtus. Omnipotens E, Aff. Ethicam esse u-
tilem.

2. *Utilis est equidem Ethica tam*
"virtutibus imbuendo, quam imbuto. Nor-
"mam tradit regendi mores &, ut ille vir-
"tutis habitu profundatur, directione suâ
"curat. Irrupit aliquandò Polemon Philo-
"stratis filius vino obrutus in Scholam Xe-
"nocraticis, ubi auditâ de temperantia ex inti-
"mo ſinu Ethicæ de promptâ oratione,

tanquam æstro percussum ad bonam fru-
gem rediit (*Crügerus in Horto virt*) & o. " "
brietate n fastidire cœpit. Vocatur, (e " "
Christiano Liebent. in Epist. dedic: coll. Eth.) " "
& quidem jure, virtutum indagatrix, vi- " "
ticorum expultrix, affectuum in homine " "
moderatrix, appetituum directrix, actio- " "
num excultrix &c. Proinde (*ut vult casus*) " "
NB
Hanc audiat juvenis, ut exsuatur morum " "
levitas; Hanc audiat Senex ut de virtutum " "
tramite in vitiorum confinia non decli- " "
net. Utilis est *Bonis* ut semper virtuti su- " "
deant, *Malis* ut ab extremâ malitia resile- " "
ant. *Puto causam fuisse*, quod prisci Ro- " "
mani ita floruerint, seriam juventutis in- " "
moralibus præceptis informationem.; " "
Cùm nihil tam altum, quò virtus non va- " "
leat eniti.

3. *Subiectum Ethices varium est.*
Adequatum & totale queris? hominem
civilitèr; cùm sit perturbationis obno-
xius, beandum tibi habebis obvium. In
hæsionis sectaris? Intellectum hominis præ-
eticum invenies. Circa quod venaris?
cùm appetitum rationalem, voluntatem;

Tùm

Tùm irrationalem, affectus, retibus in-
volves tuis: Considerationis insequeris?
S. B. & virtutes cernes præcuntes.

Monitum.

A Rtem quæ mores format ne discere cesses,
Si cupis eximii nomina ferre viri.
Doctus qui vitiis torpet, non doctus habetur;
Sed charus nulli sus Phalerata manet.

FASCIC. ETHICI.

SECTIO SEGUNDA.

Sum. B. in Theatrum deducit;
Cujus & MEMB. I. S. B. Defin.
& Divis. conspiciendas sistit.

I. SUMMUM BONUM
est operatio animæ rationalis secundum
virtutem optimam & perfectissimam
in vita perfecta.

Obs. (I.) Genus Absolutum (operatio)
homo enim non ut otio diffuat, torpe-
scat; Sed ut laboribus intentus vivat, na-
tus est: Limitatum vocibus, Anima, quæ
expenditur principium ejus quo & proxi-
mū, per quod tribuitur homini (eo quippe

non

non sequestratur Princ. quod, totus homo,
dicontur enim actiones suppositorum
& Rationalis, quā repelluntur operationes
animæ vegetantis & sentientis, quibus si
tribueretur, naturale esset & indefessio
studio non obtineretur... (2.) Differ.
Cujus voces singulas, ut hæderam, ē re fu-
erit, erigam & quid intus venale habe-
tur inquiram. Secundum, non normam,
cujus officio non virtus; sed recta ratio
fungitur, Verum Instrumentum seu me-
dium juxta rectam rationem operantis
denotat. Virtutem, quæ non Numerice
vel specifice; Sed Generice accipitur, unica
hirundo non facit ver, utpote vel fortitudi-
do, vel temperantia totam non facit pogi-
nam, adsit tota virtutum cohors. Opti-
mam & perfectissimam: Hæc virtutis sunt
officia non specialia sed Generalia; Ita, ut
quamvis ratione Existentia virtus modò
perfectior, modò imperfectior sit; rati-
one tamen Essentia in suo genere quamvis
optima & ab omnibus imperfectionis
scorijs depurgata perfectissima manet.
In vita. Vitam hic intelligi affero mora-

lem.

in, quæ in vigore intelligendi, judicandi & rectè volendi consistit, cui oppenit mors in ejusmodi actuum privatione conspicua; ut in Theolog. (ex Epist: 1. Tim: c.5.9.) qui vitijs serviunt mortui, qui pietati student vitam spiritualem vivere dicuntur.. Perfectâ, Hæc requirit, præter maturitatem, continuationem actus, perfectio enim S. B. in instanti non absolvitur, qui semihoram vivit, vitam vivit; Sed non perfectam, quæ in operatione cernitur continuatâ.

2. *Divid. in Theoreticūm, quod ex veri contemplatione; & Practicūm quod ex actione virtutis moralis fluit.*

Obs. In choro Philosophico maxime celebrantur duo illa, *contemplari* & voluntatem informare, quorum utrumq; suum intendit bonum, Illud veri cognitionem: *Hoc à virtute profectam operationem.*

Axioma.

1. *Datur actionum humanarum ultimus finis, quem S. B. vocamus. Terminantur actiones, detur E. aliquod in quo termi-*

terminentur, detur quod propter se exponamus, & propter id cætera.: Nulla res in infinitum progreditur, qui E. appetitus humanus? Qui etiam frustrè esse datus, si nullibi assequeretur finem suum ultimum: Verum non minus vulgare, quam verum est illud, *D E U S & natura nihil faciunt frustra.* Plurima nobis obtinunt bona, quorum aliquid Summum sit necessariè est, cum unum propter aliud appetatur. Appetunt reliqua animalia suum finem, Quid ni ergo homo, qui animalium præstantissimus? Certè nemo animalium tam vescanus est, qui nullius gratiæ actionem, quod particulares operaciones ostendunt, suscipit.

2. *Formalis ratio Sum. Bon. consistit in virtutis non impeditâ actione.* Hæc homini domestica, hæc propria. Felicissimus habetur, qui vitia fugit, & virtutibus, virtuose agendo, studet. Summum B. quod in suo genere perfectissimum, perfectum etiam in quo collocetur requirit; In censu rerum humanarum, actione virtuosâ quid præstantius? Res tūm de-

mùm perfecta iudicatur, cùm in honestâ
& delectabili consistit actione. Imme-
ritò E. collocari putatur, (1.) in Voluptate vel
Corporis ; Cum illius etiam belluæ sint
participes ; Vel Animi, quæ ipsa non est
beatitudo ; sed consequens signum, (2.)
In Honore, vel Meriti, est namq; Sum. B.
individua affectio ; Non autem essentia,
& non per se. Sed propter virtutem ap-
petitur. Vel Signi, Bullæ n. faciem re-
fert, & cum ab aliorum dependeat nutu-
diu persistere nequit. (3.) In Divitijs,
quæ expetuntur propter usum, quem si
secum non vixerint, quò plura possides,
eo plura cupis quò plus sunt potè plus sitiun-
tur aquæ. Fluxæ sunt facileq; tolluntur
divitiæ, S. autem B. propter se expetitur,
seipso (ut de Affect. ostendetur) est contens-
tum, constanterq; manet. (4.) In Ideâ
Platonicâ ; Cum lateat, quid per eam in-
tellexerit, illud authori reliquo; Ex inspe-
ctione tamen idearum non sicut practi-
cum, quale hic quærimus ; Sed Theore-
ticum. Cæteræ opiniones de S.B. essentiâ
leviores sunt, quam ut dignæ invenian-
tur

ter refutationis ventilabro, instar flocci
cum ipsis ventis amoventur, certe adui-
hilantur.

3. Summum B. civile cadit in hominem
in hac vitâ. Solonem rogo impositum ex-
clamasse ferunt, quod nemo ante mortem sit
beatus. Verum de Externis non internis
animi bonis sapientem, cum vulgo, ser-
monem instituisse certum est; Ditissi-
mum illum Cræsum calamitatibus exposi-
tum esse (cui aliquando dixit (ut ht. Laërt.)
beatum te non dixero antequam hanc vitam
absolveris) innuisse mecum judicant histo-
riæ. Quid mortuos felices dicis? Neque
unt secundum virtutem operari. Si post
mortem, quod in vita felix fuit, aliquis
beatus dicitur, recte etiam ante mortem
felix salutatur.. Ut ut largiar vitam
humanam calamitatum esse plenissimam;
Non tamen adducor ut omnem felicia-
tem tollam. Dist: inter felicitatem omni-
bus numeris absolutam, & Qualem cunq[ue] pro
ratiōne fragilitatis humanae, Illam non.
verò Hanc, datur etenim virtus & virtutis
operatio, in hominem cadere meridie est

elarius'. Sum Bon. quò ad *Essentiam* in
specie humana reperiiri dedi probatum.;
Quò ad *existentiam* in individuis id ostendere
difficilius est. Licet haud sape cum
verè prudentibus nobis consuetudo sit;
licet perfecta virtus rara sit, tamen eo non
collitur, sed innuitur.. Mieant in *Abra-*
bamo, Iacobo, Iosepho, Gustavo M. & alijs ci-
viliis felicitatis exempla. Si negaveris
S. B. in individuo acquisi*ti*, determinatum
sustuleris actionum humanarum finem.
Yinis speciei, individuis, vel certe qui-
busdam, acquiritur; si non, tūm nesciæ
quid appetere debent, in infinitum ruente
actiones'. *Monitum.*

Cum vivo tingat Virtus certoq; colore,
Quid fluxum sequeris? Candida quære **BONA**,
Offert quæ remanent calathis tibi lilia plenis,
Accipe, quò **FELIX** vivere tute queas.

M E M B. II. Affectiones Sum. B.
*Essentiales sicut & Accidentales seu Comi-
nes cum proprijs immediae sequen-
tibus in aprico circumducit.*

i. **AFFECT. ESSENTIALES**
(*Essentiale non constitutens, sed consequens in-
telligi*)

sellige) sequentibus declaratur axiomati-
bus: Summum B. est (1.) Divinum, non
per infusionem, sed per conditionem la-
boris. Virtutem posuere Di; sudore
parandam, & post D̄ Eum ipsius fructuone
nihil dignius. (2.) Perfectissimum, non
ab solutē, sed in suo genere; appetitum
maxime moveat reliquaq; hujus gratiā ap-
petuntur bona. (3.) Sibi sufficiens; Est
perfectissimum, cui addi nihil potest. Per
hanc media, quō ad *existentiam* & instru-
menta non fugit; sed quō ad *Essentiam*
recusat. (4.) Domesticum & proprium,
tūm quia soli homini competit, cūm quia
id ab alijs petere non cogimur.. (5.) Ho-
norable, quod perfectiss. & reliquorum
bonorum existat prīn. ipium.. (6.) Sta-
bile & fixum; Non absolutē, quod nullo
modo possit perdi, & ex felici infelix fieri
queat; Verūm comparete resp. citò flu-
entium, quā ut habitus virtutis vel non vel
difficilime moveatur.. (7.) Faciens ho-
minem quadratum. Hoc qui possident
non ut ventilogis cuivis parent vento;
sed in quāvis fortanā constantes manent,

adversa non franguntur, secunda non efferuntur... (8.) *Commune omnibus sz. hominibus, non ratione possidendi; actu enim ab omnibus non possidetur; Verum ratione potentiae, cum a singulis virtutis studio parari possit &c.*

2. AFFECT. COMMUNES, sunt instrumenta viro bono commoda, ut faciliter secundum virtutem valeat operari.

Observ. Ita dicuntur; cum non tantum beatis; quin & sceleratis, qui spe felicitatis destituuntur & in luto viatorum indies voluntur, convenienter.

3. Divid: in *Internas*, quae vel *Vite*, ut *Libertas*, quae potestas est ubique; & quovis tempore actiones virtutis exercendi; Hic opponitur servitus, cui adjungitur *Captivitas*: Vel *Corporis*; ut *Sanitas* consistens in bono temperamento & membrorum concinnâ conformatione, undē *Pulchritudo*: Et *Externas*, quae vel *Possessionis*, udivitiae, vel *Dignitatis*, ut honores, exten dicti honorati, non honorantis. His bonis *Amicos*, quibus (ut dicit Guccius) una anima in duobus corporibus, super adde.

4. PROPRIA immediate sequentia

tia, sunt C O N S C i e n t i a B o n a , q u a e s t n o s
t i t i a (n o n i n n a t a s e d a c q u i s i t a) & r e c o r d a -
t i o r e c t è f a c t o r u m & c o g i t a t o r u m .

Obs: *Bona*, (per moralem, non iranscen-
dentem bonitatem) dicitur a (1.) R e c t à r a -
t i o n e & l e g e e t i a m D e i u t n o r m i s , q u a e a :
s c r i m i n a h o n e s t o r u m & t u r p i u m p r æ -
m o n s t r a n t & a d v e h u n t . (2.) O b j e c t o , c i r -
c a rectè cogitata, dicta & facta versatur .
(3.) P o s s e s s o r e seu subjecto, quod est vir
b o n u s . (4.) E f f e c t o , a n i m u m h o m i n i s
q u i e t e d o n a t . H æ c e s t q u æ f a m æ m e n -
d a c i a r i d e t ; H æ c m u r u s e s t æ n e u s ; H æ c
h o m i n e m e x h i l a r a t , H æ c l æ t i f i c a t .

5. Et V O L U P T A S e s t b o n i (v e l
b o n æ a c t i o n i s a d f i n e m p r o d u c t æ) q u o d a b o n o
a m a t u r c o m p l a c e n t i a .

Obs. Intelligitur hic *Voluptas HONESTA*
quàm vir bonus ex actionibus percipit su-
is, quâ solâ delectatur; Et H U M A N A;
H o m i n i quippè propriè loquendo com-
petit; Homo enim e s t q u i , q u a n d o s e -
cundum virtutem agit, n o n p o t e s t n o n .
sibi ex animo gaudere. A x i o m .

1. S u m . B . g r a d u s r e c i p i t . V i r t u t e m

In hoc clariorē in alio obscuriorē esse non
multū dubito; Ita S. B. quod virtute,
ut medio, acquiritur; Verūm hoc sit pro
ut inest & ratione subjecti; Non prout est
& ratione essentiæ; sic enim semper est
perfectum, semperq; sibi simile, ut de suā
perfectione nihil remittat.

2. *Bona corporis & fortunæ ad Sum.* Boni
splendorem haud parum faciunt. Hic Stoici
suum vexillum erigunt & ad certamen
animum intendunt. Afferunt pro leue-
ritate suā solitā S. B. non tantūm bisce carere
posse; quin imò illa non esse verabona. Pal-
mam ipsis dimidiam do, Et (1.) Illud lato-
gior, dum S. B. intelligitur actus Essentiæ
sibi sufficit & clarum aeternumq; habetur,
hæc fluxa sunt; interim ratione Existenc-
iæ ceu instrumenta requiruntur, & ut fa-
cilius & splendidius exeratur faciunt.
Sanitas (*Hornejus*) multum facit ad S. B.
licet rem totam non conficiat. Scisso velo
(*Seneca*) navigat magrus gubernator, non tn-
ita bene ut infracto: Opibus sublatis, animo
viri boni non frangitur; Verūm multæ
impediuntur actiones honestæ. Morbus,

ne in acie pugnet fortis, honores appetat
magnanimus, impedit. (2.) Circa Hoc,
de obtinenda victoriā nullus dubitans,
velito. Virtus nihil nisi eo, quod bonum,
indiget, hæc autem ut instrumenta requi-
rit, quid E. bona esse inficias ibo? Opes,
honores, sanitatem &c. S. pagina multo
ties dona Dei appellat, & identidem iustis
pollicetur; omne autem donum Dei bo-
num esse, sine errore non dubitatur, ne-
dum pertinaciter negatur.:

3. Amici ad felicitatem huc parum fa-
ciunt. Cedo quis esset rerum prospera-
rum effectus? Quæ secundæ fortunæ
gaudia? Si homo ijs, cum quibus ejus
modi communicare posset, esset destitu-
tus? Sunt certè in rebus prosperis ad con-
victum, recreationem atq; exercendam
beneficentiam multum necessarij. Im-
bisce meritò benefacimus; Cùm

Extra fortunam est quidquid donatur amicis.

Quas dederis solas semper habebis opes.

(ut Mart. canit) in adversis quid magis re-
quirimus quam hos? Hi sunt qui solati-
um, qui auxilium supeditant. Quo pacto

eos tibi aomparabis, perquisis? Virtute
abunda, eorum eris dives'. En...! Officio
fide parantur amici (Sal. in Bel. jug.)

4. & Animus noster modò Rex, est modò
tyrannus. Verba hæc Senecæ sunt, quibus
Bona & conscientia tranquillitas, & male men-
tis axietas ostendī potest. Ut Rex bonus;
Cùm nihil nisi justa & honesta intueatur,
nulla turpia imperet, nulla sordida, nihil
timet: Tyrannus verò, cùm nulli bono sit
intentus, cùm mali cupidus, cùm sit deli-
catus, cùm ab omni honestâ actione va-
cuus, motum vel rei minimæ formidat;
Sic Conscientia recti colossi instar immobi-
lis perstat, Hæc adversariorum contumelias superat, Hæc malevolorum arietes
frangit, Hæc etiam vires corpus habere facit.
Conscientia verò mali è malis quæ manat a-
ctionibus pulpitat assiduò flagitiosa metu.
Confessus est monstrum illud Nero, se ma-
ternâ specie agitari, se verberibus furia-
rum vexari, se telis ardentibus peti. Plut.

Monitum:

E S Dives, sanus, tua sunt sat membra Venusta,
Est tibi multus honor & esse cupis;
Hæc virtute cluas, fac M E N S sic concia recti,
Hæc faciunt FELIX quod miser ipse fieri

FASCICULI ETHICI.

SECTIO TERTIA.

Virtutis Causas & internum ejus Objectum in campum provocat, Cujus Et MEMBRUM I. Causas habet.

I. CAUSA virtutis Efficiens (1.) Universalis Deus, à quo, ut saluberrima fonte, omne bonum fluit, virtus autem bona est. Si Deus nobis non succurrit, in trivijs versemur & vitæ hujus tramite fallamur... (2.) Particularis & quidem Principalis immediata, (mediata est intellectus practicus) est bonarum actionum frequens exercitium. Una hirundo non facit ver, ut acquiratur in gradu perfecto virtus (sicut omnis habitus acquisitus) creberrimis opus est actionibus. En! Virtutis introducenda Actiones causæ sunt, introductæ Effectus. Minus autem principalis interna bona indeoles, quæ huic negotio plurimum attulerit momenti: Parum aut nihil facies invitâ Minervâ. Externa, honesta Parentum educatio, & fidelis præceptorum informatio. At teneris afflue

~~off~~fecere multum est. *Remota censetur Temperamentum, ad inclinationem aliquid, ad complementum nihil faciens.*

2. *FINIS Cui est homo, Cuius ab solutè summus, cum efficiente idem est, Deus Deiq; gloria, omnia ab uno, ad unum omnia;* *In suo genere summus S. B. ad quod per virtutis tramitem homo dicitur..*

3. *MATERIA virtutis propriè dicta & ex quâ nulla est; Est enim accidens, In quâ seu subjectum si quæris Denominatiois, tibi obviam ibit homo; Si verò in hasionis, appetitum rationalem, (ad sensitivum quidem referri potest, sed non ut adjuncta inhærentia, nisi velis absurdè eam brutis attribuere) invenies.* *Circa quam seu objectum si veneris, inspice Memb. seqv. Internum habebis affectus (qui hic rectè etiam inseri possent) Externum circa singulas virtutes reperies.*

4. *Cùm virtus materiâ propriè dictâ non vestiatur, cari quoq; verâ FORMA indutam esse non est quod opineris: Forse tamen vicem supplet, si Absolutè considera-*

deratur, congruentia rectæ rationis, ~~Re~~
spectivæ honesta mediocritas: Quæ dextre
examinata pari passu ambulant.

Axioma.

1. Sedula ad virtutem informatio non est
negligenda. Qui vult ut liberi sui in ho-
nestate trahite feliciter progrediantur, &
in confinia vitiorum non præcipitentur:
ab innubilis eos in templum virtutis se-
cum ducat, sit ipsis ipse norma, ad quam
tutò suas actiones dirigere possit. Cu-
ret ne sibi dicatur, dum ipsos ad virtutem
hortatur, quod dicit matri suæ, monenti
ne retro repat, cancer Alloopicus, faciam
mea mater site idem priùs facientem vi-
dero. A malorum consortio eos arrebat,
ne, ut dum spectant oculi lajos lœduntur & ipsi
malis eorum moribus tinguntur. Fac
sectere bonos si bona esse cupis. Credat na-
turalem inclinationem virtutem adquiren-
dam adjuvare, sublevare; Sed ei non
sufficere; ad vitia enim prona fuerit, si
ipsis detur solutis repagulis huc illucq;
discurrere. Licentia vires nacta, nihil
non sibi arrogat. Optima ingenia pro-
pensa

pensa ad decus & gloriam, si desint qui
excolant, veluti fœcundissimi steri scunt
agri. Nasci vulgare est, bene institui altera
vita est, capropter plus se debere præce-
ptori, quam patri confessus est Alex. ille
Magnus. Sterilia ingenia haud raro, ut
exempla nos docent, fructus ferre didicere;
Fertilia verò lappis & tribulis, per
incuriam, facta sunt obnoxia.

2. *Virtutis subjectum est Voluntas.* Vir-
tus cum brutis homini non est commu-
nis; Esset si in appetitu sensitivo reside-
deret. Voluntati omnino, cùm sola ea,
junctum sit, quod honestatem, quam ne-
scit appetitus sensitivus intendat, intendit
virtus. *Ratio* quod honestum; *Sensus*
quod jucundum & suave, quæ interdùm
inhonesta, bonum judicant. Ubi stabu-
latur electio, ibi etiam *virtus*; cùm sit,
ut videbimus, habitus electivus. *Lit* *spe*,
eulativæ obscurato intellectui, ita vo-
luntati morales virtutes medentur; undè
rectè concluditur esse virtutem moralem
in voluntate. Concedo etiam quod
certo

certo modo, mediæsz. in appetitu sensitivo hærent. *Monitum.*

*Qui cupis excelsum virtutis visere collem.
Otia detrecta disce labore frui,
Ostia virtutum vigilantia Numinia servant.
Hos qui non vigilant spernere crede solent.*

M E M B. II. Affectus inspici- enti subjicit.

1. **AFFECTUS** sunt motus appetitus sensitivi, exorti in corpore ob notitiam objecti, vel boni, quod prosequitur, vel mali, quod fugit.

Obs. In adyta affectuum penetrare eorundemq; naturam intimius speculari, non est huius fori, nec fecit instituti ratio. De illis hic agendum est quatenus vel fræs rationis reguntur, vel illud excutunt, & sic opus habent capistro, quo in rectam viam reducantur.

2. Oriuntur *Affectus* sequenti modo. Si objectum bonum fuerit nascitur *Amor* quem sequitur *Desiderium*: Si malum *Odium* comites habens *fugam* & *adversationem*. *Desiderio* & *fugæ* junguntur *Spes* & *Desperatio*, ab illa *Audacia* quam excipit *Ira*, ab hac verò *Metus* fluit. Agmen claudunt *Gaudium* & *dolor*. Sic amorem in *Concupisibili* & odium in *Irascibili* omnium affectuum fontes esse cernis.

l. Affectus

Axiom.

I. Affectus non sunt simpliciter mali, & radicibus extirpandi. Affectus natura malos esse opinio Stoicorum est, sed erronea. Cùm DEus parentes erga filios, filios erga parentes, maritum erga uxorem &c. laudabili amore tinxit; Cùm natura, quæ sapientissima est, nos multis laudabilibus affectibus donavit; Cùm ira sit eos fortitudinis; Cùm amor proximi sit fons liberalitatis; Cùm odium turpium honesta promoteat &c. Cùm lex Dei amorem in parentes & proximum præcipiat; cum spem fiduciam & gaudium velit; Cùm dicatur Deus irasci, misereri, odisse: Quid affectus penitus dannas? Quid bonitate naturali carcere putas? Aliud est dicere affectus esse bonos & malos moraliter, quod concedo, dum imperio rationis parent boni, dum refrigerantur & solutis repagulis huc illucq; ruunt mali sunt. Aliud dicere eos malos quæ Affectus, quod allatis dicitur rationibus nego. Cùm boni sint affectus, ut extirpentur non est quòd largiar. Si colluntur, tollentur virtutes, quarum sunt

Obje-

Obiectum, quo remoto, removentur res ipsæ cujus est objectum. Tolle colores sustuleris visum. Non possunt tolli. Sensu caret qui affectibus est vacuus & nullâ re afficitur, cunctis autem animalibus sensus dati sunt; Cui inest sensus, inest quoq; dolor & voluptas. Cedo Stoicis quod sapiens in Tauro Phalaridis constitutus dolorem vincat, aut non caret, quod non sentiat nimis quam magnificè dictum est. Cum extirpari nequeant affectus, teneantur sub jugo rationis, animi imperio corporis servitio magis utamur & victores fuerimus.

2. *Affectus sunt in anima sentiente. Hic iterum sibi sapiunt Stoici, qui affectus animæ rationalis adscribunt eosq; ad voluntatem pertinere asserunt. Cadunt affectus in bruta; nobis invitis haud raro oboriuntur; Cum commotione spirituum & sanguinis fiunt. Quid cum brutis commune habet ratio? Quid invitati voluntati advenit? Quæ motio mentis prius (ut intelligens sine organo corporis cognoscit; Ita etiam sine ejus passione appetit) cum motione corporis sit? Concedo contingat*

*eos ab appetitu rationis cieri, remotè sī. & me-
 diante Phantasiā, Verūm aliud est (ut di-
 cit Hornejus) à voluntate suscitari; aliud in
 voluntate residere.*

*3. In hominis potestate est affectus regere.
 Cūm naturā insint affectus magnam vim
 eorum & potentiam experimur, imperi-
 um detrectant, identidem res novas mo-
 liuntur, ut maximi negotij res videatur
 eos coērcere. Interim eò eorum non
 assurgit imperium, ut regio titulo ratio-
 nem non dignentur. Illa ipsa Regina
 est, quæ potest eorum conatū retinendere,
 quæ potest approbare, quæ potest ipsis
 cūm vult habendas relaxare, cūm vult ar-
 etius impōnere. Servus est qui hisce, cūm
 teneatur, ut dicit Demonax, imperare non
 potest. Liber est qui rationi servit, qui rati-
 oni se subjicit. Esto E.*

Mouitum.

*F*ELLUM Juvenem superas, qui bella gerendo,
 Qui vincis fortis quosvis im orbe viros:
AFFECTUS supera si vis modò fortis haberi,
 Hes qui non subigit, non bēnē fortis erit.

Memb.

M E M B. II. *Adjuncta & Prin-*
cipia Actionum humanarum sub suâ
sturmâ militare facit.

Actionem virtutis Efficientem esse Memb. I. h. sec^a.
Pos. 1. nos docuit. Cùm autem ex quavis actione
non oritur virtus, sed honestâ; Nec à crebris simpliciter,
crebris etiam actionibus acquiruntur virtus; Sed à crea-
bris quæ mediocritate mensurantur & recte rationis de-
cempedâ. Atq; cùm quædam Actiones primâ facie, ut
laude dignæ, se offerant, diligentius tamen examinatæ
età destitui deprehenduntur, ut rectum de illis feratur ius-
dicum, è re fuerit de earum Adiunctis & principiis
altius inquirere.

I. Actionibus accidit (1.) IN VIL-
T U M undè Actio invita, quâ quis aliquid
designat, vel Violentiâ adactus, hinc fuit.
Violenta, cuius causa externa est, ut ei agens
vel patiens nequeat resistere; Sed interdum
tantum loco instrumenti sit, (ut dûm fur
in carcerem trahitur, vel ad suspedium
rapitur) Vel Per ignorantiam, undè initia-
ducit Imprudens, quæ ab agente ignaro vel
inconsiderato proficiuntur & ob admissum pec-
catum subsequentem habet pænitentiam. Ut
dûm OEdipus nescius patrem occidisset
& matrem uxorem duxisset, facti ipsum
pœnituit. (2.) VOLUNTARIUM

undē *Actione voluntaria*, Cujus principium
est in ipso agente & singulas circumstantias
sciente.

2. *Principiorum Actionis Volunt.* (1.)
Est *CONSULTATIO*, quæ est diligens
mediorum, quibus ad finem pervenitur, in-
quisitio. Objectum hujus sunt negotia
humana; undē de æternis, de naturali-
bus, de præteritis frustrā consultaveris.
Hic ce certo eris solitus scopo, hic tibi
curæ sint media quæq; facilima, quæq;
optima, quæq; honestissima. Hic impossi-
bilia exulant. (2.) *ELECTIO* est
præmeditata appetitio eorum, quæ in nostra po-
testate sunt & à nobis fieri possunt. Illa hæc
consultationis est; Differt tamen ab eâ
Objecto, illa intellectus est, Hæc *Voluntatis*;
Tempore illa præcedit hæc sequitur; Et
Materiâ, est illa incertitudin, hæc manifesto-
rum. 3. *VOLITIO*, quæ est boni
cum ratione appetitio. Hujus Objectum re-
verâ bonum est, si is qui vult bonus est;
verum bonum, si malus, apparens; nemo
enim sanæ mentis malum quâ malum ap-
petit. Norma, ad quam decet voluntatem
diri-

dirigi, est rectaratio. Hic non Physicè pro
actu primo, sed Ethicè pro actu secundo
accipitur.

3. Ex hisce erit Liberum Arbitrium, quod est facultas hominis, quâ voluntas pro libitu secundum intellectus judicium, quid vult & non vult. Axiom.

1. Datur Actio mixta. Ejusmodi Actionem in quâ & invitum & spontaneum concurrunt dari certum est. Interim tamen ab hisce non habetur distincta; Et cum à Circumstantijs & sine plurimum astimetur actio, spontanea merito dicitur; Sic exerto incendio destruuntur domus aliquae, ne tota civitas in favillas redigatur. Attende. Voluntaria est quâ finem respici; invita quâspectatur simplicitate.

1. Quævis ignorantia non excusat. Naturam ignorantie dum inquirimus, non esse illam uniusmodi qui vis deprehendit. Alia est ea quæ subsequentem non habet paenitentiam; Alia quæ habet. Illa non excusat; quippe cum errat sui non paeniteat agentem, judicium est eum præter animi sui voluntatem non fecille. Hæc veniam

~~S~~ remissionem, cùm contrá se habeat mere-
tur. Alia Universali, aliás J U R I S, quæ
est, cùm ea ignorantur, quæ unusquisq; ante-
quām suscipitur actio, sciat. Dicitur a Phi-
losopho Affectata, Supina & Crassa, à
Keck, ignorantia finis'. Alia FACTI,
quā circumstantiæ (in quibus totius rei
cardo vertitur) singulares ignorantur, quas
agens ante adeò bene non potest præcavere.
ILLA factum invitum, excusatione in-
digna non reddit; Potius enim perversi-
tas, quām ignorantia peccati causa est,
Hanc E. qui prætendit castigandus est, ne
ll. pro campanâ pistilo carente habeant-
ur.. Hæc autem excusat, vel mitigat.
Circumstantiarum (quas enumerem non
fert brevitas) Ignorantia factum, reddit
invitum; Quia voluntas agentis per eam
impeditur, aliud namq; volebat agere
quām agebat. Hæc autem ut factum
excusat, requiritur, ut circumstantiæ uni-
us aut plurium careant dolo, ut culpa no-
strâ non fiat, ut factum sequatur dolor..
NB. Quod ignorans agit quis, quando quid agat ignorat;
sed actionis male ipsa ignorantia causa nō est: verum aliud
quidpiam quod ignorantiam invexit; Sic Ebrius quid
agat

agit ignorat; Verum ignorantis patrati facinoris causa non est, sed ebrietas, per quam ignorantiam sibi paravit, non meretur veniam; Quod per ignorantiam quis agit, cum ignorantia actionis est causa, & si cōtemperat punitiōnem excusatib[us] est.

3. Ex solo fine bonitas actionis non estimatur. Hoc dum affirmant Iesuvitae, ad canonem confugiunt illūs, Actio a fine specificationem trahit; sed quid contenti sunt Bonitate Partiali? Cūm requiratur totalis? Bonum ex integrā causa existet, ex defectu vel minimo surgit malum. Ad bonitatem operis requiruntur. (1.) Objectum honestum, de re in honesta nihil bonitas speratur. (2.) Media Licitā, de illicitis nihil nisi vanum ciliceas. (3.) Finis bonitas. Contingit omnino quod bonum ratione Medijs & finis, ratione objecti interdum sit malum; Ut cūm quis Esurienti panem veneno infectum porrigit; Insuper Bonum Resp. Obiecti, sit malum Resp. Medijs; Ut eleemosinam dare, si per vim quae elargitur proximo abstulit; Vel si recte possideat, & inanis gloriæ gratiā donet, malum sit ratione finis.

4. Nemo vult nisi quod bonū esse existimat. Omnis finis rationem boni induit, omne autem quod appetitur rationem finis obtinet. Insanus omnino est, qui in malum

fertur, certè nisi, quod sibi conveniens⁹, nullus approbat, ne dūm vult, nisi quæ bona sunt vel reverâ; Vel bona tantum apparet, verum bonum, in quo suspicienda honestas micat, boni, in quibus dominatur ratio, appetunt. Vitiorum autem mancipia, quæ affectibus parent, malum, non tamen nisi sub ipecie boni, inhiant, desiderant.

3. *Voluntas in rebus civilibus & libera.*
Possumus in talibus quæ nobis placent facere; spernere aut acceptare quæcunq; nobis objiciuntur possumus⁹. Consultare, eligere, nolle, velle, undè habitus virtutum & vitiorum, in nostro arbitrio factum est, & potestate. Quod cogi nescit recte liberum dixeris⁹. Voluntas non potest cogi; (*Actum ejus non imperatum*, qui ab alijs potentijs impellitur, quamvis hic etiam minus propria sit coactio: Sed *Eli*, citum, qui in ipsa voluntate elicetur, intellectum volo) ipsi quippe nemo dominatur. Recte dicit *Lipsius*, Nulla vis externa me cogat ut sentiam quod non sentiam: Mascula hinc vox illius *Indi ad Alex.*

ius lapidibus vocem eliceas, quam nos cogas
facere quod nolumus, Non vixit, non vivit,
non vivet, qui ea nos facere adigat, quæ ani-
mus non decreverat. Si libera non esset vo-
luntas frustrà fermentur leges; Frustrà
bonis proponerentur præmia; Frustrà
erigerentur informationum trophæa;
frustrà malis præscriberentur poenæ, Fru-
strà imò immoritò punirentur flagitiis;
Cùm quod agant ipsis liberum non sit.
Movetur, dicas, ab intellectu? Fateor quò
ad specificationem, cum cœca sit, illam illu-
strandam esse; Nego quò ad Exercitium
Actus sic enim nullo alio movetur: Li-
cet prævia sit cognitio; Conditio enim
tantum illa est, quæ appetitionem ipsam
non efficit. *Monitum.*

NObis cùm liceat volumus quò flectere passus,
Semper erit curæ, Regia castra sequi.
Fac de VIRTUTIS rectio non tramite flectas;
Fac vitium fugias, opima quæq; velis.

FASCICULI ETHICI, SECTIO QUARTA.

Inæstimabili auro quæ fulget, Virtutum
Phalangem brevissimis describit lineis.

M E M B. I. Virtutis Naturam in Gerere adumbrat.

1. **VIR T U S** est habitus animi quo
informatur (Mens. sz.) ut verum rectè cognoscat, & bonum constantè eligat faciatq.

2. **Divid:** in INTEllectualem (quam
suis locis servo) Et M O R A l em (huic hic
hæderam suspendo) quæ est habitus Electi-
vus in mediocritate consistens, finita quò ad
nos prout vir prudens eam defniverit. *Vel*
(ut Nobil. & Consult. Præcep. Michaël
GyllenStålpe eam clarè definit,) est prom-
ptitudo agendi in homine secundum honestatis
normam, quâ omnibus affectibus tale injungi-
tur moderamen, ut optimus, qui in hoc mundo
haberi potest, status obtineatur. Cuius cùm rati-
onem in Coll. Eth. Disp. 3. Th. 6. dexterrimè reddat; (quæ
omnino videatur) iure pro optima & clarissimâ retine-
tur; Interim ad Alteram Arist. Antiquitatem suspiciens
breviter.

Obser. (1.) **G E N.** est *Habitus* quippe
pluribus actibus parata nos promptos ad
honestè agendum reddit. **Potentia;** cùm
insit à natura, non est: Non est *Affectus*,
Illi enim interdùm perturbantur.; Su-
perest E. quòd sit *Habitus* & quidem Ele-

tionis; Certo enim suscipitur consilio & liberam requirit causam (intellige Electio-
nem Perfectam, non Imperfectam) Hoc virtus
tem differre facit, & ejus actionem, ab acti-
onibus brutorum, coactis, temerariis, fortuitis,
invitis, ut & habitibus intellectualibus & cor-
poralibus. (2.) D I F F. seqv. verba ha-
bent quæ in hâc ceu obscuriora in poste-
riori commode quasi declarantur.. Cau-
sæ virtutis præcognitæ sunt.

3. Divid. Vel *Gradibus* (Ratione Esse-
tia virtus hic defin. extensionis & remissi-
onis expers est; Non Rat. Existentiæ &
Subjectorum) in Imperfectam, Perfectam &
Eminentem. Vel *Objectis* in Pietatem, quæ
in nominis divini cultu, Et Probitatē in di-
lectione proximi, quæ perspicua est; Hæc
Divis. fundatur in distinctione decalogi.

4. VITIUM MORALE est ab-
erratio à moribus, quâ contra naturæ legem &
rectam rationem vel in excessu vel in defectu
peccatur. AXIOM.

1. Virtutis hâc in vita homo capax est.
Ornatus est homo rectâ ratione, ad cuius
unius trutinam se diriget, quam examinis sui

mormam & obrussam (Lipsius) habebit; De-
coratus est potentia honeste agendi, quid
virtutis capacem negas? Potest, ut ante
edocti sumus, S. B. beari. Quid ni etiam
consequentis & medijs particeps sit? Cum
opposita circa idem habeant fieri, & vitijs
obnoxius sit, quid ni etiam virtuti? Vivas
ne virtutum imagines passim vides? Ob-
scuras reponis? Obscura imago etiam
imago est, imò quasdam fulgere nequic-
quam negaveris? Vanas arbitraris in-
formationes & institutiones? Essent pro-
cul dubio, imò & leges vanæ, cum nobis
authores sunt, ut bonum arripiamus &
malum fugiamus; Quid bonum sectetur,
nullius nisi mali capax? Eja!

2. *Mirabiles mereq; divini sunt vitutum
Effectus.* Hæc contra Sirenum cantus no-
bis amuletum promit; Hæc contra fortu-
næ tela ancili cœlo delapoños nos tuetur.
Hæc tanquam effuso flumine cupiditas-
rum flamas restinguat, licentiæ audaci-
am frangit, temeritatem reprimit. Fa-
cit homo durioribus negotijs enitescat,
dælivera facilitatem adspicnetur, facit
ardu-

arduum laudis magno sudore admittatur...
Efficit ut temporum injurias nesciat, in-
famorum insultus rideat, in secundis, in-
adversis colorem non mutet. Cùm au-
tem tanta non sit virtutis (Excell. Freischemi-
us in Ded. in Compl. in Curt.) quanta vitio-
rum; Tibi curæ sit, ut ejus seges uberrime
in mentis tuæ agro crescat, quò tandem
de cado amplissimo optimi laporis vinaria
haurias". Nitamus summâ ope, ne de
ardua, verū jucundā, virtutis viâ, in de-
via vitiorum flestantis, præcipitemur...
Hanc ut teneas viam, ab extremo, quod magis aduersa-
tur, maxime declina; Virtus qua naturam sequi viden-
tur suffoca, extingue; Appetitui resiste; Voluptatem
neglige, venetrem despice, En! ut dicit Horat. Eruenda
cupidinis pravi sunt Elementa, tutus eris.

3. Introducti virtutis habitus certum si-
gnum dari potest. Multus hic est Philosophus
ubi 2. Eth. 3. peculiarem de eo signo tractatum
format. Scito autem si cum jucunditate,
cum voluptate animi, si facile prompteque
quod antea difficulter fecisti & cum do-
lore, facis, bene tecum agi, formosissi-
mam illam virginem virtutem sat firmo-
nexus tibi adstinxisti.

4. *Vitia etiam Ethice sunt considerationis.* Novimus (Dithm. in Syst. Els. de Vir. in Gen.) virtutum nomina multorum sæpè vitiorum velamenta esse. Proverb. Sver. *Een grym och swart färga öfwerhöjd se omv offast medh en hwiji Mantel.* Novimus mala bonis esse vicina, ne ergò ad virtutis portam navigans, in vitiorum Scyllam aut Charybdim incidat, ne in Scopulos impingat & naufragium faciat, eorum naturam & situm sciat necessarium est. Agit Eth. de Virtutibus, Quid nō & de Vitijs, si non per positionem; attamen per remotionem? Cognitâ virtute confusè quidem noverit vitium; Non tamen distinctè. *Monitum.*

NB *Est Mundus Pelagus, mortalis navita quisq;
Est Virtus Pertus, dat Vitium Scopulos
Carbasa sic vertas, fugias quo ritè Charybdim,
Et tandem tutus littera tuta petas.*

M E M B. II. Quæ familiam discunt Pietatem & Justitiam in conspectum dat.

1. **P I E T A S** est virtus D E U M religiose ritèq; colendi.

Obl. Talis hic intelligitur Pietas, quæ nostræ

nostrâ industriâ acquiri potest; Non quidem consumatè ut nos salvet; sed ad quosdam existendi gradus, atq; qualis hic queratur. Ex visibilibus namq; mundi invisi- bilem DEum naturaliter cognoscimus, unde nobis inferte licet illum esse colendum. Hæc cum reliquis virtutibus S. B. civile finem agnoscit, & ut illum consequamur haud parum facit, & quidem principaliter, quid ergo curemus, pro ut hic consideratur, quod per accidens tendat? Ethnicam pietatem hic intelligam infers, at illa peccatum est. In foro Poli quod sit adsero, nego in foro Soli. Proximunt colimus, quid ni E. Sumum illud numen? Mundanos Dominos suspicimus, omnino etiam suspiciamus coelestem.

2. Objectum Internum, est appetitus colendi DEum; Quem homini inesse ex ipse Gentilibus evincere possum; quam sunt illi propria ad effingendum varios modos colendi DEum, quam seduli! Externum DEU S ipse.

3. O P POSITA, quæ nomine unius veniunt Impietatis, quâ quis vel superstitione nimis, novos modos DEum colendi com- minij.

miniscitur, & alia, præter verè vivum Numen (quod ramen novit) fingit; vel Pla-
nè impius DEum omnino spernit negli-
gitq;. Hec torrentis instar in omnem vitio-
rum paludem se infames precipites dat.

*Hinc de
cinit per
virtutem* 4. JUSTITIA est promptitudo justè
vivendo suum cuiq; tribuendi.

in 269 Obs. Cùm pari cum ipsa virtute passu ambulet, cùm
universalem sùb se continent, per prompt. eam definito-
mus & non per virtutem moralem, ne idem per idem
explicetur.

5. Divid: in UNIVERSALEM que
sub se virtutes continet omnes, & nihil aliud
est quam obedientia erga omnes leges.

Obs. Certo tantùm respectu, non au-
tem reipso differt à virtutum complexu,
quia qui dùm respicit tantùm alios, justitia;
dùm in habente consideratur, Virtus
dicitur..

6. Et PARTICULARREM que virtus
Moralis est, quâ suum cuiq; de bonis & malis ex-
ternis, tùm communibus meritorum habito re-
spectu, tùm particularibus sine personarum in-
tuitu tribuitur. Definit. rationem facile
videris, & quòd sit Duplex, scilicet.

7. (1.) DISTRIBUTIVA, que in
Divisi-

divisione, respiciens dignitatem personarum & aequalitatem rerū, cuiq; quod suum est tribuit.

Obs. Habet hæc Object. Re^s externas; (ut potè pecunias, honores, pagos, prædas, labores, vestigalia &c.) quæ inter plures dividendæ: Normam verò Proportionem GEometriam, quæ inegalit^e est numerorum distantia; ut inter 2. 4. 8. 16. 32. Et (2.) COM M Utativa, quæ in contractibus & commutationibus, personas non respiciens, eam servat aequalitatem, ut id quo quis dignus, accipiet. Obs. Agnoscit hæc Object. res contractibus commerciisq; obnoxias: NORMAM (non indices hic excludi rectam rationem) autem PR Oport. ARITHmet., quæ exigit numeri aequaliter inter se distent... ut 2. 4. 6. 8. 10.

8. OPPOS Jult. Injustitia in Excessu, quando alicui quod ipsi non debetur datur... In Defectu, quando quod debetur non tribuitur; tam in Distributione, quam in commutatione. Axiom.

1. Externus cultus D E O planè non displicet. DEum (licet non ignoratiā pure negationis; attamen pravae dispositionis) ne scit, qui nusquam aliquam pietatis faciem penes se lucere facit, bestijs, imo truncis;

multò deterior est. Nescio nūm ullibi
Inernus Cultus, quo optimè noto, cum sit
omniscius, præcipue delestatur Deus, flo-
reat, ubi *Externus* non expullulat. Si hunc
plane nihil haberet, fruistrā in quibus pu-
blice Deo honorem delaturi sumus, tem-
pla erecta essent. Est fateor corporis o-
pus, sed eo nobis expedit mentis proges-
niem patefacere. Fugiemus tamen ni-
mias, quibus rasa cohors usq; adeò est de-
dita, gesticulationes. *Genua flectamus*, ut
nostram humilem infirmitatem indicemus
(Pīis pectoribus adeò sunt iavisi, qui ad nomen I. Christi
instar statuæ anæ immobiles stant; superbiæ spiritu eos
intus agitari, cum externos artus flectere non sint mes-
meres, sine causa haud coniicitur) *Manus complice-*
mus, ut cor nostrum omnesq; actiones ad
divina arrestè applicemus: *Eas elevemus*,
ut mens nostra ad ens maximà sublime
erigatur, & quid non, quod superstitionem
non sapiat.

2. *Iuramentum admodum non est illici-
tum*. Ambigo nūm quisquam meram
quorundam levitatem non fastidiat, stant
comæ, horret pectus, ad tertium quodq;
verbum nomen Dei in vanum adsumunt,
eius

Ejus per nomen, per mortem vulneraque;
Christi vanissimas suas vanitates stabili-
unt. Admoniti ne jurent, per idem ju-
ramentum se non jurasse jurant. Vani-
tatem ejusmodi cane & angve pejorem
abjice, abige, prosterne. Et nisi neceſſi-
sitate adactus, nisi testibus destitutus, nisi
infons juramento obnoxius non esto.
Curato ne nomen Dei sceleribus præten-
datur, & laqueo impietatis irretitus & i-
pſe pereas, & alijs scandalo sis. Obs. Per
Deos, per Herculem more Ethnicorum Christianum ius
rare non decet.

3. In pœnis erogandis observabitur justitia
commutativa. Hæc proportionem æo
qualitatis, nescia personas respicere, les-
quitur. Merita examinat & præmijs
personas dignas afficit. Rectè. Personar-
um non est habendus respectus. Normam, à
quâ declinare scelus est, hic Ius Divinum
judici ministrat. Non considerabis perso-
nam pauperis nec vultum potentis justè judica
proximo. Levit. 49. Regulam dat civile.
In judicijs acceptio personarum non est habenda.
Alias leges regulæ Lesbiæ similes essent
in utramq; partem flexiles'. Exempla gen-

clum propinan*t* historiæ, quæ testantur
Thebanos p*ri*ncipes & judiciorum præsi-
des cœcos & auritos, Adiessores verò ma-
nibus mutilatos sculpi curavisse, probè in-
nuentes eos personas observatum nō ire.
Annon quidam (ut habet Dresserus) Coloni-
ensis Episcopus, judicæs qui aliquando personam
adversarij cuiusdam pauperis viduæ respexis-
sent & inique iudicassent, omnes, præter unum
qui compater ejus fuerat, cui unum reliquit
oculum, ut reliquias domum duceret, excæcari
jussit, egregium iustitiæ exemplum! Exa-
perientiam mihi opponis? Leges citas Sveca-
nas Cap. 18. Särm. B. medh wilei & c. II.
Dräym B. a:edh wâde? Per circumstan-
tias rem examina & mecum senties.
Festigatur is cui callum vitia obduxere,
gravibus in reparationibus excipitur antea
non pollutus vitijs, quamvis rei sint ejus
dem criminis, est tamen a qualis poena,
plus hi verbis, quam ille verberibus com-
movetur. Judicij immaturitas excusa-
biles minorennæ, qui Svet. Eswermagai
dicuntur, reddit. Observ: (1.) Mirum
non esse, quod hic circumstantiæ, quarum
Resp,

Resp. non prohibetur, quid faciant, (2)
Accipi personam vel substantialiter, vel
pro circumstantia factum non attingen-
te, quo ad hæc προσωληψια admodum
interdicitur, damnatur.

4. Non omnis qui usuram capit, illico in-
justus salutatur. Uxor & Mordaces quin tol-
lantur, & in justis habeantur, nemo, nisi
ipsa mancipia lucris inticias it. Talem
autem, qualēm hic (sz. id, quod pro usu alie-
næ pecuniae, ad lucrosas negotiationes juxta vi-
gorem latæ legis reportatur) intelligo, qui in
totum pernegat, vanus est. Cum hone-
state non pugnat; quippe naturæ & res
etæ rationi non repugnat, in usu cernitur
pecunia usus. Et res nostras vel per
nos, vel per alios justè augeri posse quis
judicet naturæ contrarium? Hac ratio-
ne & sibi & alijs, quod clarum puto, pro-
fuerit. Usuras de extraneis petere & ac-
cipere divinâ lege Deut. 23. permissum
esse certum est, Quid E. omnem uioram
toliere satagis. Beneficiemus proximi-
mo, sed non ut damnum ipsius inde in-

dipiscamur, à nobis enim ipsis charitas
incipiet. Aeqvum ne est, ut qui ex mil-
le sibi concessio, aliud mille lucratur, mu-
tuuo danti centum vel minus pendat? Ac-
cipit ille opimum lucrum Quid ni partem
lucrī, beneficij memor, retribuet cred to-
ri? Nulla id lex prohibet, sed potius in-
jungit; Contra Jus naturæ est, alterius damno les-
cupletiorem fieri L. IO. ff. de R. J. Exigit ne à nos
bis natura gratitudinem? Ex ipso mutuationis officio
aliquid expetendum esse, non est quod iudices me cons-
tra regulam Christi dicentis; Mutuum date, ni-
hil inde sperantes'. Luc. 6. Tela dirigere; Ex
dictis enim aliud, aqvus si es, facile collegeris.

5. *Platonis dogma de communione rerum
benè constituta Resp. jure fastidit.* Ad as-
tum enim justitia, qui est suum cuiq; tri-
buere, si aciem oculorum intendis, con-
tinuò cernes illud eversum. Juxta Ana-
baptistarum delirium nihil meum, nihil tuum,
sed omnia communia. Nescit sic suum
cuiq; tribui, nescit justitia, quæ est in solo,
quod sol in cœlo, in totum sublata, exerce-
ri. Nulli contractus, nulla emptio, nulla
venditio, nullum mutuum &c. quæ cum
per ipsa stent regna & urbes, societatum

coagulum rectè appellantur.. Cernis ne
delirare cum Platone Anabaptistas? Quæ
proximi iunt ne attingamus, ne fundos
inhiemus, ne domos concupiscamus, ne
uxorem proximi abducamus, in præce-
ptis suis severè monet D'Eus, Quorūm
hæc si omnia forent communia?

6. *Actus justitiae in quovis legitimo statu*
nobis sunt obvij. Vicinos bello injuste non
pulsans, nec ullā injuria afficiens, subdi-
tos æquo brachio custodiens, bonis præ-
mia elargiens & malis pœnas &c. *Cultor*
justitiae audit Magistratus. Huic militant
Clerici dūm suo iussiunt officio, adm o-
nitionibus non supercedeunt, scelera non,
ut muti canes, subtilcent, Sed instar tu-
bæ vocem extollunt, quod dicunt faciunt,
turpiaq; lucra cane & angve pejora fugi-
unt, deq; una fidelia duos non dealbant
parietes. Hujus sub umbone vilitant
Martis alumni dūm proximo non sunt in-
jurij, dedentibus clementēr parcunt, per-
tinacēs debellant, & præmijs à præfectis
sibi datis acquiescunt. Hanc sequn-
tur Aulici veriq; ejus sunt pedisse qui, dum

Regi dominisq; suis obediunt fidelitatē declarando. Clientes fovendo. Hanc Cynosuram STUDIO SU S doctrinæ portum cogitans, Præceptoribus suis dūm obsecundat, dūm comilitonib; suis injuste se nō præfert su; erbā molestiā tumid;, dūm est utriq; gratus intuetur. Et sic in ceteris.

7. Sub una facie jus se nobis non offert. Est enim (Ne opineris quod æquum aquo non sit equalē; mentem intuere) Jus (quod est ars æqui & boni (defin. Celso l. i. ff. de just. & jur.) seu norma agendorum & fugiendorum;) Aliud D I Vinum, suæ quod curiæ relinquo, Aliud H U M Anum, quod cum vel ex Natura instinctu, vel ex Communi mortaliū sensu, vel ex Civilibus institutis fluat, & iustis Triplex constitui solet. (1.) NATURALE, quod natura omnia animantia dedit. (inst. I. de jur. Nat.) Talis juris est procreatio tobolis, quod cum bestijs similitudinem habet. (2.) GENTIUM, quod naturalis ratio inter homines instituit. Hoc ratio per collectionem à naturali dirivat, estq; vel Primarium, quod n̄ erus rationis partus, ut Tria illa Principia, honeste vi-

vere,

vere, suum cuiq; tribuere. Neminem lædere, vel Secundarium, quod de pluribus proportionationibus ceducitur. (3.) C I-
V I L E, quod civitas jure imperij armata sibi
præscribit: Sic de jure civili est quod fur
laqueo vitam finiat; Adulteri decollatur,
incestuosi in 2. gradu comburantur &c.
Etq; vel Scriptum, quod publicè consti-
tutum & tandem literis demandatum. Vel non
Scriptum (consuetudo alias) quod dum ratio-
nabile vim legis obtinet, Hafver man ey Land-
gens Lagh/ mā man bruka Stadzens Herha-
mā jo för Lagh / Reg: Jur. Svec. Introduc-
citur hæc tacito consensu longoq; tem-
poris spatio. *Monitum.*

SIS PIUS & JUSTUS; sponsis his vincula necet.
Quò fueris sponsor semper in orbe probus.
Hæc tibi dent Veneres mundi ludibria frangas,
Atria connubii cœlica regna parens.

M E M B. III. Mansuetudinem contuendam inducit.

I. **M A N S V E T U D O** est virtus
irascendi appetitum reprimens, ne ob aliquam
causam, citius vel serius, diutius vel brevius,
plus vel minus quam pars est irascitur.

Obs. Quòd (1.) Quæ Bestijs attribui
solet, uti nec iræ vacuitas, quâ quis ne justas
quidèm ob causas iras concipit hic non.;
Verùm (2.) Virtus, Philosophicè, modò
defin. intelligitur. Quævè (3.) in Ma-
gistratu Clementia nomine venit. Atq;
(4.) Quòd Vera sit virtus; cum honesta
circa iram moderatio intuenti, & lauda-
bilis mediocritas sese offerant, habeatq;
Mansuetus, quod singulariter observabit, sz.
ut non propter leves, sed graves causas, ut
personis rebusq; ira dignis irascatur.. Et
(5.) in Statu innocentia viguit in Adamo;
quippe in quo totus virtutum chorus, in-
gradu equidèm eminenti, floruit, qui ali-
ud statuit Adamum pejoris propemodùm
conditionis ante quām post lapsum fuisse,
absurde statuit.

2. Objct. Internum ira quâ signat
affectum ortum ex incensione sanguinis
circa cor ratione compescendum; Non
quâ vitiosum iracundia habitum, ipse quip-
pe admodum evellendus. Externum, ca-
sunt, quæ iram legitimè in animo homi-
nis concitare possunt, ut *injuria*, *damna*,
contemptus.

3. Opp.

2. OPP. Defect. LE Nitudo, quā ne
justas ob causas irā indulgemus. Excess. I
RA CUNdia vitium est, quo præter modum
absq; justis causis irā habendas damus. Habet
hęc pedissimū as haudequaque melioris luti, EXCAN
descentiam, quā quis ob levissimas causas adeò subitō
irascitur, verum modo placatur: AMARulentiam, quā
tarde ad iram commovetur, sed tandem conceptam quis
diu foveret. Et CRUDE litatem, quę pertinax ira
cundia est, & sine vindictā extirpari nequit.

Axiom.

1. Aliquando irasci licet. Iracundi-
am, quę contra rectę rationis dictamen incen-
ditur, in insulas deportari æquum est; i-
ram verò quę cum regulā rectę rationis con-
sentit, quin retineatur quod negem nihil
urget. Cùm pro Naturali commotione ac-
cipiatur, quid eam amoliri nitamus? Nul-
lum ferè est animal, quod hāc non arma-
vit natura, in se proinde vix creditur illi-
cita. More quasi humano, hominibus
peccatis se pollutibus irasci dicitur DE-
us, Quis Deo vitia vel qualicunq; modo
sine vitio adsignat? Irascimini, dicit De-
us, & nolite peccare. Pœnæ divinæ
obnoxius erat Eli, exorbitantibus filijs
quod

quod iræ vacuus pepercit. Decet proinde
Parentes suorum filorum, sicuti opus est, ira-
sci vitijs, Ne tandem ipsos vitiorum la-
queo implicatos interire videant. Corri-
ge dum tener est puerum &c. Nimis suis di-
scipulis non indulget Præceptor: Rarò quip-
pe ab ignorantia tenebris emergent qui-
dam, sibi relicti: interim cujus sint ingenij
diligenter experietur, atq; eos qui piis no-
luerint patere admonitionibus severè
corripiet; Itos vero, qui umbrā virgæ
regi possunt, non attingat, ne tactu usq;
adeò doleant, ut inter spem progressus &
desperationem harere incipient. Fieri
nequit, quin adversus quosdam subditorum i-
ram concipiat Magistratus; Cùm singuli,
modò sit alicujus magnitudinis imperi-
um, vix ut decet vivant: Liberè si vitia
grassi sustinuerit, breviter erit & de ipso &
imperio actum. Tollat licet flagitorum
enormitas misericordiam: (Tac) est tamen
miscrenda lenitas cum severitate, facien-
dumq; ex utroq; temperamentu: Ne
irritat crudelitas; quam èa quippè multò
pluta benignitate atq; moderata humanis-

tate

tate corrigi possunt. Peragi tranquilla pa-
testas, quod violenta nequit. Horum pro-
inde præcordia honestè omnino ira intu-
mescunt ob injrias, (ut & aliorum) sz.
Officiales & maiores; Ob minores & persona-
les, quæ Herculeo animo sunt spernendæ,
non item. Contra. His (1.) irasci non
decet filios, discipulos, subditos, ni velint ad
rupem Quarti Præcepti detrimentolum
experiri naufragium. Nec (2.) Fas est
infantibus, fatuis, furiosis, brutis, rebusq; mutis
irasci. Quæ cùm rationis sint expertæ
plenè non dijudicant quid faciant. Sie
sonat Reg. J. ubi nulla ratio, ibi neg. jus, neg.
inuria, neg. delictum. Quid mare con-
tundis vel ne Xexes? Ostolide Pherone,
quid in medias undas spiculum torquest?
Te merito risu excipio, quisquis es, qui
ungulâ equi latus, recalcitras, qui dū ad
lapidem ceteris, caperis illum pugnis
quassare, cùm quid tibi contingat nesciat,
nec tua maledicta subaudiat, nec vorbera
sentiatur. Ex superioribus elice omnino tol-
lendam non esse Publicam V INDICTAM,
quâ imperij Præsides, vel Exorbitantes.

subdi-

Subditos dignis supplicijs adjudicant, diciturq; Pæna; Vel justè hostes suos, tūm qui sibi injuriā aitulere, unde Bellum Offensivum, tūm qui se de regno pellere nituntur, undē Defensivum, retundunt. Ut nec Extraordinariè Privatam, quæ alias moderamen inculpata tutelæ dici conservavit. A nimilium quædam natura armavit rostris, quædam unguis, quædam cornibus, immanibus dentibus quædam, hominem vero manibus, Quodnam horum se, vitam & corpus suum ab insultibus tueri non attentat. ? Potest de Jure Civil. Rom. (L. 3. & de Just. & I. & I. 1. cod. quando licet unicuiq; sine iudice vindicare) & Svecano, (C. 1. Drāpmi medh wilie LL. & St. L.) Privata defensio, dum necessitas urget, honeste suscipi.

2. *Lenitudo iracundia peior est. Fert utraq; secum incommoda sat equidem magna. Ut ista omnibus laxat habenas, & in publicis personis si reperitur amplissima damna provehit; Ita Hæc immodi- cæ ad strictione obvia quæq; strangulat, est tarda incensa ad Reipub. incendium. Hæc Alex. M. ut intimum sibi Clytum de medio tolleret impulit. Propter hanc Galbam imperio exutum fuisse accepimus. Hæc Neronem de solio deturbavit. Hæc urbes, hæc regiones multas gravi exitio*
stra-

stravit. Adeoq; uberrima est & Humanō
generi maximē nocet. Lenitudo est rara
avis in terris, ideo multūm cedit, quā æ-
stivis muscis atq; cicadis frequentior, ira
cundiæ, quam judice vel Aristarco pessi-
mam saluto. *Monitum.*

Cum villa atq; domus rapidum tua concipit ignem.
Quā reprimes flammās, fundere pergis aquam.
In te est ira tibi Vulcani fervidus ignis,
Hunc extingue pius, fret tua salva domus.

M E M B. IV. Fortitudinem aura-
tis vechi dignam quadrigis, simplici
ornatu protulisse sat habet.

i. **FORTITUDO** est virtus, quā
adversa honestatis gratiā magno animo perfe-
rimus, ne plus aequo metuamus, & temerè peri-
culis nos objiciamus.

Obs. Ex ipsā carpere poteris Def. hic
non intelligi, (i.) Robur aliquod corporis,
quod Fort. Naturalis dicitur; Cūm brutis
poterit attribui, ut habet illud, Leo fortis
est occiditur, Tygris fortis est occiditur, ca-
ve multos si singulos non times. *Fortis*
tudo (Sen. Epist. 114.) est munimentum imbe-
cillitatis humanae. Viribus licet præditæ
sint,

In bestiæ; Illicò tamen non vere fortis
dicendæ; Cùm eas (Consul. Locr. in
Perod. imp. lib. 2. c. 6) moderandi ad sitans,
addit idem, magna esse servis cornua, verum
ipsis non prodesse, cùm præmetu subj. stere ne-
queant. Miloni Crotoniati nocuit Phys.
hæc fort. Nulli quæ talis, ut nec catæ,
eximia hæc virtus nocet. (2.) Firmi-
tatem ad graves quaslibet sustinendas actiones,
sic enim in communi virtuti adsignatur.
(3) Quemvis periculorum contemptum.
Verum (4.) Animi constantiam in periculis
ope confidentiae (animum ad actum fortitu-
dinis, non fortitudinem, quæ est prima
quasi dispositio præparantis) aggredien-
dis & vi patientiæ sustinendis.

2. Object. Internum metus rerum ma-
larum & bonarum fiducia; quæ hic non
sumuntur pro extremis; Cùm potius inter,
quam circa ea versari dicatur fortitudo:
Sed pro appetitu irascibili, ut cum alijs do-
cet Zaph. Externum ea sunt quæ vel fidu-
ciam, ceu honor, divitiae, tranquillus sta-
tus &c. Vel Metum excitant, cojuſmodi
sunt Mala non Culpe, quæ in honesta, &
qui

qui ea aggreditur, virtute non fulget; sed
vitijs scatet: Verum Pœnæ tristiaq; &
quidem quæ non superant captum hominis,
utpote incendia, fulmina, inundationes;
Hinc qui se intrepidus objicit, (ut Celti,
qui contra mare se armarunt, digni quos,
ut factum, undæ suffocarent, & Phylli qui
se austro objectantes, arenis obruti sunt;) stolidus salutatur & pereat meritò: Sed
ea in quibus honestas elucet, ut Patriam, ceu
Leonides, (Justin.) suam contra infinitam
multitudinem Persarum defendit,
suosq;; ut Æmilius captum suum patrem
liberavit, hostem interfecit, statuam eme-
ruit, tueri; Quæq; ab homine sustineri
possunt, tum Leviora, divitarum interi-
tus, amicorum amissio, salutis & sanitatis
mutatio &c: Tum Graviora ipsa. i.z. Mors,
præcipue tamén Bellica, quæ est propter
certamen difficultaria, propter decorum
pulcherrima, propter causam honestissi-
ma, propter famam, quæ viros fortes se-
quitur, celeberrima.

3. Dividi solet Fort. in Veram, quando
quis ex habitu virtutis vimini le præstat; Et

E

appa-

Apparentem ejus species (1.) Politica, ut
cum quis propter premia aut pœnas, ut tutus sit
Patria, fortis se ostendit. Hac instructos
Horn. ad veram proximè accedere dicit;
Cum qualicunq; ducantur honestate, hac He-
ctora adduxit ut exclamat,

Hei mihi si portas rediens murosq; subibo
Polydamanta probro primùm mihi credo daturum.

(2.) Experimentalis, cum excitatus quis
præteriorum gestorum notitiâ nihil timet;
Verum si ut solet non ceciderit alea, primus,
cum firmitate animi non sit fatus, fugit. (3.)
Fort. Iracundiae, cum ira opprimat rationem
Et inermem armato occurrere facit, adulteri-
nam efficit fort. (4.) Fiduciaria, cum, qui
instar ebriorum magna spirant Et se solos Marti-
bitasse jactitant, verum ubi haec spes ceciderit
actutum clypeo abjecto fugiunt. (5.) Ex-
Ignorantia, quâne scientes periculi magnitu-
dinem hostem aggredi audent.

4. OPPOS. Excessus Audacia, qua
nobis plus aequo confidentes, nihil planè time-
mus, periculaq; in quibus nulla obvia privata
utilitas, nè dum honestas spernimus. Defect.
Timiditas, cum in confidendo deficiente, ea
qua

que honestè sunt aggredienda metuimus. Enī
Datur Vera Fortitudo, quæ ingenua virtus salutanda
Cùm medium inter extrema teneat, inq; omnes cadas
mortales, quamvis non semper quō ad Aetum, tamen
quō ad Potentiam, si non Bellum quidam sunt, sunt tan
men Togati vel Philosophi vel Oeconomia singuli
capaces.

A X I O M.

1. *Fortitudo circa mortem honestè occu
patur.* Non temerè in mortis pericula
sc præcipitando, mortem sprevit Ajax,
sed furor, contemptui habuit Catilina,
sed ambitio, nihil timentes impulit, nul
lus proinde his minus fortis & magis te
merarius, judice Caso; dici potest. Eris
fortis, (Seneca) pericula si non appetas ut
temerarius, nec formides ut timidus.
Sic sibi cavere, quod est prudentia, quæ
virtuti intimè unitur, decet: Sed, ut pa
tet, mortem non exhorrescendo, persæpe
de honestate cogitando; Novit quippe
optimum esse actum humanæ vitæ insi
gni virtutis actu vitam terminare: Eam
cùm majus sequatur bonum, quam si su
peresset. Multi Cesares, ut sic loquar, ex
unius Achillis tumulo sunt procreati. Hinc
recte Æneas, apud Virgil. cùm metueret

naufragium, conqueritur quod in
prælio multis hostibus prius imperfectis,
cadere non hueret potius, quam ita mors
re mori. Hac de causa epaminondas in-
clytus ille Thebanorum dux latè animo
spiritum efflavit; cum tuā morte victori-
am Patriæ partam intellexit. *Inst. lib. 9. c. 8.*

Vix tamen credendum puto hanc sibi, ut
mortiatur, finem propōnere; Sed si mor-
tem effigere nequeat, nec si ērnit. Re-
citatavit Caius Marius (*Frontin.*) cūm in eo
spes civitatis sua fuit, certan enī quodam
hostium oblatum; Decius Mus filius &
Pater Consules Rom. ultrò morti se de-
voverunt, cūm aliter, oraculo edicēt, sal-
vam nichil fore Rēpub. intellexerunt.
Sic (elicit *Civid.*)

Facta ducum vivunt operosæ, gloria rerunt;
Hæc manet, hæc avidos effugit avarogus!

2. Fortis, silva fortitudine fugere licet.
Non infaciā sola prudentia facit. Cūm
sunt illa fides & honestas suadent quin fu-
giat nihil prochit et. Juxta fort. acutum
Primum qui in aggrediendo & suc-
cendo consistit, hoc adeo non probatur:

Sed secundum Secundarium, cum si eum
resistere non sit fortitudinis sed audaciae.
Sicut et qui ruitas domus, cum in Celi-
biris non fugit. Turpe est (Cato) si placet
commodi ex ejus vita, quam monte habitura
est civitas. Animus paratus ad periculum,
si sua cupiditate non utilitate commutari
impellitur, audaciæ potius nomen habet,
quam fortitudinis. Fugiunt fortes, ob-
serves, interdum & recedunt, non ut semper
fugiant, sed ut denuo pugnant.

3. Sibi ipsi violentas inferentes minus non
sunt fortes. Hic n. 1. Lex Naturæ, quippe
qua, ut singula animalia se suamq; vitam
ab interitu qualiter cunq; defendant, in-
format, violatur.. (2.) Adversus Divi-
nam dicente n. Non occides; Nemo certe
sibi vivit; in manu Dei sumus, peccatum..
(3.) Praecepta Ethnica & fort. spernuntur.
Nulla hic cernitur honestas. Decet forte
agredi pericula & sustinere. Intuper (4)
Reip. obsunt hi, dum eam civibus privant.
(5.) Iuri civili Adversantur; quippe qui
hoc faciunt, infames judicantur, & in
communia sepulchreta inferri, indigni

habentur.. Breviter naturam confodiunt, civitatem offendunt, legem temerant, ignominia posteritatem afficiunt, Quid E. fortis dicendi? Potius (*cum Caso loquor*) Phalaridis taurus tolrandus est, quam temel desperantis manus in nosmet ipsos exercendæ. Idem ferè esto judicium, de illis qui duellis delectantur. Nec hic video utilitatem patriæ, nec honestatem.

4. In periculis subitis maximè cernitur fortitudo. Non Absolutè quò ad essentiā sic magis cernitur, in prævisis; Verum respectu Existentie, sic urgente necessitate pugnandi in repentinis maxime est conspicua. Nam inexpectata animum magis de statione deturbant, quam prævia. Posse in arenâ consilium capere firmiorem arguit animum, habitumq; & deliberationem, quæ te ad omnia adversa præmuni vit, præcessisse certum est. Interim non licet fortis eos hinc salutare, qui desperabundi, ut Catilina videns se hostibus circumfusum, pugnant. Hæ de cauteleguntur duces, dum maria trajectare, ut militibus suis fortitudinem

ne-

necessariam facerent, naves vel combustible vel abduxisse. Non verans sed apparentem eorum fuisse fortitudinem quia vis videt. *Monitum.*

Hæc tibi sit cordi Virtus, Hæc Regna eretur,
Laxat, contrahit, Hæc pectora magis ferunt
Si fortis valeas modo carnis frangere turmas,
Fortior his vicis Samsonem tute ferat.

M E M B. V. Temperantiam de Scenâ in Theatrum emittit.

I. **T E M P E R A N T I A** est *virtus modum servans in expetendis & fugiendis voluptatibus, quæ gustu & tactu percipiuntur.*

Obs. *Hic non intelligi Temp. Quæ cicada tribuitur, dum in proverb. dicitur, Uiverore instar cicada. Et eam quam in aquila laudat Ælianu;* Sed homini propriam. Atq; sic (1.) non quatenus signat quamlibet affectuum moderationem; Nec (2.) Nisi secundariæ, pro ut non tantum gustu & tactu; Sed etiam reliquis sensibus peccatur adversus Temperantiam. Verum (3.) pro modo definita Insigni ista virtute quæ refrænat doores & volupates Primario proveniente ex gustu & tactu.

Circa quos plurimi de grege porci Epicuri
immane quantum temper exarden^t.
Exoptabat insignis ille inter gulæ præce-
res, Philoxenus, (Arist. in Eth.) sibi collum
gruis ut diutius frueretur dulcedine escu-
lentorum.: Uno die bovem voracissimus
hominius Milo Cratoniates deglubit. Nu-
das puellas sibi ministrare fecit monstrosum
iulud Helozabalus. Habent hi procul
dubio fratres plures, Necessaria proinde
virtus est, quæ horum sensuum appetitus
intra suos limites retineat.

2. Object. INT^ERnum & quidem
Primarium sunt desideria volupiatum, quæ
sub imperio tenet. Secundarium verò
dolores ex negata voluptate scaturientes.
(circa dolores occupatur quoq; Fortitudo,
sed positiuē ex præsenti re molestā; Temp.
privatiuē, cùm rebus jucundis destitui-
mur) EXTE Rnum sunt voluptates, Non
Animi quæ excedere nesciunt, sed corporis,
non cunctæ & rō ius upotē quæ veniunt
ex lotione, frictione &c. Sed partium &
bellunæ istæ ex p. tu. cibo & Venere quæ
percipiuntur. Eaq; non tam communes
toti speciei, quam propriæ. 3. Opp.

3. **OPPOS.** Excessus Intemperantia, quā quis citra delectum spretā honestitatem immodice quasvis voluptates appetit. Defectus. Stupiditas quā omnes & etiā honestas pernitit.

4. **Ex diversitate objecti.** Dividit in Frugalitatem Quae dum in cibo modum prescribit, Temperantia strictè dicitur, dum in Potu Sobrietas appellatur, Et Castitatem, quae medium monstrat circa Venerem illicitam. Illi Excessus est Voracitas bibacitasq; Huic Salacitas: Illi Defectus est nimia cibi & potus aversatio, Huic nimia Veneris detestatio.

Axiom.

1. **Omnibus hominibus eadem mensura cibi & potus non potest prescribi.** Parvo cultu natura contenta est, dicit Orat. Sed tam non æquali dicit. Omnibus non est eadem statura, idem temperamentum, idem labores, Iniq; E. omnibus eodem pondere alimenta mensuraveris. Quod omnibus in locis eadem mensura cibi non sint contenti, naturalis est inquisitio nis, rationem in Fascic. Phys. paucis attigi. Virtuosè vivere (Cic. 3. de fin.) est congruenter naturæ vivere: Virtutis enim non

est naturam, cui optimè convenit, destruere. Licet (Sen. Ep. 21.) venies præcepta non audiat; Tamen sine fastidio est implēdus, & per temperantiam ad temperaturam redigendus, tantum cibi & potioris (Monente Cic. Cat. Maj.) adhibendum est ut reficiantur vires, non ut opprimantur. Multum concoquit ventriculus, tamen potest nocere adeò multum ingeratum, dum sanguis superfluere cœperit; sic circò Paling. Zod. vit. Signo Taur.

— Qui plus aquo stomachi penetraria replet
Laditur & clamat medici succurrere. —

Quod innuit Pyrrhniculus Vasco in tabernā (Adrian. Barlandus hoc refert) meritoria, qui finit & cena dubi soluturus hospitii præmium, iussit vocari medicum, causa satis querenti cauponario dixit, o bone te ipsum ignoras, si ne meritis operis tua par? Medicū præmium accipe, indicans optimum hominis medicum frugalitatem esse.

3. Temperans sine temperantia jactura convivij interessere potest. Convivia honestati congrua hic intelligo spurcaq; omnia fugienda statuo. Convivia cum Extraneis & vulgaribus monet Epict. in Enchir. pol. c. 41. ne in vulgarem statum diffluamus, non frequentemus. Qui cum inquinato conficitur & ipse inquinatur.

natur... Ecce ideo ad cænam inviratus A-
ristarchus, se prius venire non posse revo-
nit, quām nomina eorum qui venirent
sibi referrentur, dicens se necessitate coa-
ctum cum malis vix in navi commorari
posse, nunquām autem adduci ut cu:m ma-
lae notæ socijs commissationibus intersit.
Ecce! Sanctos, Patriarchas, Prophetas & Re-
ges Dei honesta convivia celebrasse, iisdemq;
ut & Salvatorem interfuisse Sacre pædæta
abundē testantur. Quid ni & hodie?

3. *Usus vini non est illicitus.* Sunt quī
omnem damnant Ebrietatem, & vinum
varijs proscindunt vituperijs. Hoc au-
tem faciunt confundendo *Usum cum abuso*
& non distinguendo inter *Ebriositatem* &
Ebrietatem, hac à naturâ planè non abhor-
ret. Notari solet vini usus per *Poculum*
Necessitatis, quod concoctionem sublevat,
sitim extingvit. Hominis etiam, ut sva-
dent medici, *Hilaritatis* valetudinem, mo-
deratum si fuerit & non nimis frequens,
promovet, tristitiam, ad quam D' Eus ho-
minem non creavit, pellit. Vinum lœti-
ficat cor.. Biberunt Joseph cum fratri
bus,

bus suis & inebriati sunt. Gen. 43. v. ult.
Non est proinde hoc illicitum nisi per ac-
cidens & nisi sèpè usurpatem neminem
lædit. Superfluitatis verò ebriositate (quæ
etiam Ebrietas strictè dicitur) famosum
fugiendum esse nemo sanus negaverit.
Hoc omnium malorum fons eit. (1.)
Densa caligine propriam famam obum-
brant strenui Bacchi athletæ, suam igno-
rantes infelicitatem. (2.) Reip. defunt.
Notat Excell. Loccen. in Not. Pol. in Curt.
Catorzem di xisse, non posse ejusmodi cor-
pus bono publico fructuosum esse cujus
inter guttur & inguen cuncta sub ditione
ventris posita sunt. (3.) Impudicitiae,
imò omnibus vitijs repagulum solvit.
Proinde August. Ebrietatem blandum doc-
monem & dulce venenum appellat. (4.)
In varios morbos lubentes se præcipitare
ubi vivere incipiunt, desinunt, è vitâ tan-
quam è ganeo libidinum ante diem, sine
dubio æternis cruciatibus, ipsi sibi carni-
ficès, obnoxij, excedunt. Prætendis alia
quando te coustum bibisse? Si prostrato tibi in terram
vel parieri affixo infusum est vinum, vix tamen tua te cos-
sata ebrietas excusaverit. Liceat cum sibi quando vis
succes occcludere.

q. Sua habet remedia impetuosissimus
affectus veneris. Fortissimus est amoris
affectus, & talis, qui mentem ligat, & la-
pientes excæcat. Monstra domuit Hera-
cules, ipsum famen Omphales, ut armis
ab eis colum trahere allexit. est hemi-
ni propter conservationem speciei insu-
sus. Puta proinde Ethicos non naturam
sed naturæ vitium corrigerè velles dum
apertis Pharmacopœis talia nobis propo-
nunt Antidota. Quorum (i.) Otia fugia-
mus. Quæris quare in adulterium inci-
dit Aegyptius? Desidiosus erat. Matri Ve-
neri quærenti quod Minevam & Dia-
nam ut reliquos Deos Dealq; Amoris ja-
culo ferire non potuit, Respondit suus
filius Ha negotijs me superant suis atq;
percellunt. Non possunt non otio dif-
fuentes inertis suæ desidia tædia libidine
& alijs vitijs discutere. (2.) Occasionem
evitemus, hanc si semper quæsiveris erit
de te actum, si dum potes flaminam effu-
gis, te non laedet incendium. Cupido,
unâ cum experientia testis est Paling.

Juvenum placidis incendit corpora flaminis

Si

*Si nō exivisset salva tua, Ó Dina, mansisset
virginitas. Sæpe obtutus se exerit impu-
dicia. (3.) Luxum tām vīctus quām a-
mictus detestemur, sine Cerere & Libero
eriget Venus; Quocirca hēc apud Schoneum
dicit, Absq; his exiguum vim meus ignis habet.
Ægræ mentis indicium est luxus vesti-
um. Coaptuli illi sibi primūm postmo-
dū n alijs placere student, hacq; ratione
in amplexus amantum ruere satagunt.
Hanc ob causā Lysander vestimenta filiab;
suis à Dionysio missā non accepit, dicens,
Vereor ne his amictæ turpes videantur. (4.)
Ardentibus precib⁹ à Deo donum castitatis ex-
petimus.*

Monitum.

*Vlvero via sanus, Cæstus, Pius, utilis urbi,
Vis fieri sapiens, discere multa cupis?
Sobris prata colo, Hz Bacchi speniuntur in agris,
Sublevat hēc dulcis Alvius atq; Ceres,*

*M E M B. VI. Liberalitatem &
Magnificentiam sibi commendatas
paulisper in adspectum evocat.*

*I. LIBERALITAS est virtus in-
largiendis & accipiendis opibus mediocritatem
nos tenere docens.*

Obs.

Obs. 1. *Quis verè Liberalis.* Liberalis
non est i. Minorenus; Cùm in hanc etatem
vix perfectè incident virtutes; Cùm in
exploratum sit quantum dandum est, &
sub umbrâ Parentum vel tutorum & cu-
tatorum adhuc vivat nihilq; proprij possi-
deat. 2. *Furiosus* & mente captus, qui
quid clargitur nescit. 3. *Invitus*; Qui
ut det cogitus neutiquam liberalis mere-
tur nomen. Non est gloriosum quod ab
intuso fit; (Sen.) Nihil enim facit virtus
quod necesse est. Sed 4. *Sui juris ac per-
fecta etatis homines.* Ac ex illis qui obser-
vant. (1.) *Quibus dabunt, indigentibus sz.
& dignis.* (2.) *Quantum par est, inspeci-
endo modum suarum opum & dignita-
tem sue atq; accipientis personæ.* (3.)
*Ubi decet, convenit honoris publicè, pau-
pertatis succurrentæ causa claram clargiri,*
(4.) *Quando maximè profuerit, non tar-
dè, non dat qui sua munera tardat; sed
citò, bis dat qui citò dat.* (5) *Quomodo,
Latè pectore & solà adductus honestate.*
Non solum ex magnitudine muneris;
Sed etiā animo, & quidem maximè, Lib.

meij.

metiri decet. Tlus contulit in Gasophy.
latum quadrantem injiciens, vidua (Judi-
ce Christo Marc. 12. v. 43.) quam reliqui.
11. Dno se esse Actus Lib. Unum illumq; Prima-
rium D A R E, cum sit Actus honestior
atq; difficulter. Alterum eumq; Secun-
darium ACCI PER E. Et hic verus actus;
cum in eo cernatur laudabilis medioe-
ritas inter contaminata extrema, inq; eo
pleraque; quae in dando strictè observanda;
Sine eo exerceri non potest, nedum con-
tinuari liberalitas; cum dehinc quando ut
deraccipiet. Qui accipientes, ut inhone-
sta patrantes, damnat, dantes insuper da-
mnat; Cum honestè ipsis munera obtru-
di nequeant, qui honestè non accepiunt.
Munera accepisse sanctos hominss Ethica Sacra testis est.

2. Object. Internum est appetitus ac-
cipiendarum dandarumq; divitiarum hæc
virtute comprehendens. Externum sunt
pecuniae, & ea cuncta quæ earum aestim a-
tione (bona sz. tūm mobilia, tūm immo-
bilia) metimur. NB. Ab hæc Virtute sz. Lib.
Dicit Jac. Mart. tanquam propagines fluere BE N Efi-
centiam, quæ bona & officia aliis communicamus. Et
Hospitalitatem, quæ peregrinos diversorio excipimus.

3. OPPOS. Excessus Prodigalitas
in dando aut honestè accipiendo. Defectus
Avaritia in accipiendo retinendoq; modum
violantes.

4. MAGNIFICENTIA est virt.
in Magnis sumptibus modum servare docens.

Obs. 1. Hanc a Lib. specie non differet;
Hic nova aliquà forma non additur, sed
ad superiore gradum fit processus. finis
idem, idem objectum. 2. Omnem Ma-
gnificum virtualiter esse Liberalem non versa-
vise; Cùm gradus major contineat mi-
norem non contra.

5. OPP. Excessus Luxus Est imperita
& inutilis majorum sumptuum ostentationis
causa facta profusio. Defectus. Sordes est
indecora in magnis impensis faciendis tenacitas.

Axiom.

1. Liberalitas in Pauperes cadit.
Quòd animi promptitudinem, non mu-
neris magnitudinem rationis nostræ de-
cempedà hic metiemur modò vidimus.
Idem sentit Sen. Epist. 83. dicens, resert
cujus animi sit qui præstat, non cuius sta-
tus. Non video proinde, quid nos ad-

F ducat

Ducat, si moderatè frusto panis vel obulo
uti didicerit, ut pauperem liberalem esse
inficias eamus'. Quis adeò pauper est
ut nihil habeat unde exerceat liberalita-
tem? In paupere animum benefaciendi,
rūsticum in mano affrentem aquam
dùm latto animo excpit Xerxes, non mo-
dò apprehavì, verum collaudavit. insu-
per quò ad Exercitium licet ita perspicua
non sit; Omnidò tamen poterit ejus
mens ita esse affecta, ut si bona ipsi Extor-
ta suppetant moderatè circa ea sit verla-
turus. Cum Preceptoris suo Æschines, ut reliqui, quod
daret non possebat, Quod unum habeo, dixit, me is-
psum tibi dono, Quod mutus bonus ille, benevolam
mentem, ut fundamentum Lib. trutinans, ipsi dicit, sat
magnum est munus curabo ut te tibi melorem reddam...
Sen. lib. de Ben.

2. *In dignos exercebitur Liberalitas.*
Digni sunt ut beneficium accipiant, lites-
ris qui invigilant, præcipue quos inopes
progenuere parentes quibus non super-
est facultas eos sustentandi, nec ipsi stu-
dijs intenti necessaria sibi acquirere pos-
sunt. Et Pauperes quos alias hæc sorte ad-
versa fortuna gravat His qui dat mini-
mè inde pauperiem inducet; Cùm hil-
lens

rem datorem diligit D E U S. Num ve-
rò validis mendicis sit succurrendum altioris
est indaginis. Politicè brevitè sic diri-
mitur. A præsepibus, ut Phrasius utar Virg.
ignavia ista pecora arcenda sunt; Nam
velut fuci aliorum industriam cōsumunt,
Proinde sæpè in *Decret.* *Comit.* in nostrâ
Patriâ sancitum novimus ut diligentissi-
me inquiratur, ne ejusmodi Eleemosina,
rum furibus Resp. Svec. aggravetur, & ut
in suis territorijs & Nosocomijs alantur
miseri. Theologicè & mercè Ethicè non
tām homo quām humanitas respicitur.
Beneficia dare, est Deos imitari inquit Sen.
Facit DEus ingratis & malis solem oriri,
apertum est mare piratis. Quandò nos
latet qui & quales sint, dare non cessabili-
mus, ne cùm indignis, si spes sit quod ad
meliorem frugem redeant, vel ut necessi-
tate cogente agant quod dedecus est & co-
ram Deo hominibusq;. Probos tamen
omnino præferas improbis. *Improbos*
da & adde obsonia pugno, i. est. increpatiō
nem ut laborent, & in sudore sui vultus
victum & amictum acquirant.

3. *Prodigii simplex melior est avaro.*
Simplex dicitur qui suas profundit faculta-
tes, nullas circumstantias respiens, nec unde
accipiat cogitans. Mixtus vero qui iñode-
ratus dilapidat sua possessa & per fas & nefas
aliorum inhibet, aufert, depradatur ne unde
bauriat desit. Hic avarum malitia vix ce-
cit: Iste autem aliquid cum facilius pro-
ppter maiorem similitudinem cum Lib &
communem populi lardem, atq; alijs
quod prodest, tum quod minori mole-
stia vel progressu ætatis, vel urgente no-
cessitate ad bonam mentem redeat: Ves-
rum avari tam si qui justè quidem accipi-
rint tenacius tamen justo retinent, quam
hi qui injustè acquirunt & sordide custo-
dient. Nunquam vel difficilimè curantur.
Tantali sunt in endis, ipsis tam quod ha-
bent quam quod non habent deest. Et
nunquam satiantur auri argentiq; ista
mancipia, qua DFum non adorant præ-
ier moneta numen, gurgites maris &
dolia Danaidum citius expleveris quam
illos honorum hellunes semper aliena
appetunt. At aliena, ut aicit alii ubi in Hist.

Imp.

Imp. Germ. Sturcius, qui appetit propria os-
dio habet. Dùm eorum levitia opibus
restagnant, ut remis ad ipsa involuti sem-
per alijs suat. **Nec sibi nec alijs prosunt**,
nescientes illud **Boëtij** Tùm demum in-
ptatio esse pecuniam, cùm desinit possi-
deri. - **Sic vix unquam propter laudem,**
honorem, famam, gloriam, arcam Libe-
ratatis referant & quo diutius vixerint
eo plus viati i quatrunt. **Monitum.**

Vis bonus audiri cives, vis largus haberi
Recte & rite tuis utere rebus, eris.

Eas! Justus capies, Eas! promptus munera mittas,
Carbasa, sic virtus hac, tua, lenis agat.

M E M B. VII. Modestiam, & **Magnanimitatem honestis oculi subiectum.**

I. MODESTIA est *Virtus, media-
eritatem servare docens in minoribus honori-
bus appetendis, fruendis, fugiendisq.*

Obs. I. Quod denominetur à mo-
deratione, iuxta illud Horat.

Omnibus in rebus modus est pulcherrima virtus.
Et 2. Hic Non Accipiatur (1) Generali
modo pro quavis moderatione cupiditas
sum. (2.) Pro convenienti coordinas

tionē. (3.) Utī nec specialiter pro tem-
perantia, quibus in significationibus Cic.
eam passim usurpat. Verūm (4.) mo-
do singulari, pro insigni illa virtute, quæ
cupiditatem honoris compescit. 3.
Quod sit modesti legitimis medijs appe-
tere honores, & à non dignis abstinere.

2. Object: *Internum* sunt ordinati
verorum honorum appetitus. *Externum*
sunt mediocres honores de rebus & me-
dijs honestis quærendi & tandem legitimi-
mo modo tuendi.

Opp. Excessus Ambitio, ex præsumptione
nata quā quis majores quam par est honores &
etiam meritos appetit. Defectus Horum con-
ceptio quo quis omnes honores spernit, rejicitq.

4. MAGNANIMITAS est quā
mediocritas servatur in cupiditate magnorum,
verum debitorum, ne indecentē expetantur,
Contemnantur, serventur.

Obs. 1. Quod Magnanimitas à mas-
gnitudine dicta sumatur, ut in Tab. habet
Stierius. (1.) Pro Fortitudine quam in-
periculis magnis magnus requirit animo,
(2.) Pro splendore virtutum omnium.

(3.) Ut

3. Ut hic pro virtute appetitum majorum honorem eximio fratre regente.
2. Quod ingenua sit virtus; Cum verae virtutis sit requisitus clara. Est habitus perfectivus medium orbitam inter duo extrema tenens circa difficultia occupatur actiones morum ad beatitudinem civilem dirigit, Quid ultra requiris? 3. Ita cum se gerat magnanimus ut omnia magnitudine summa consequatur, est ipsi operae pretium, ut reliquis virtutibus tam Ethis, quam, cum nihil admiretur, speculativis sit instructus, egregieq; politus, Est enim Magnanimitas quasi ~~καταργετις~~ omnium virtutum, prout honor earum ornamentum; Crede tamen quod medium rationem minimè negligat: Cum in quavis re sit medium tenuisse beatum.

Vid. Disp. 9. Coll. Eth. Th. 55 Nob. Mich. Gylenst.

5. Object. Internum Magni honoris appetitus. Externum ipsi magni honores cum quovis magno, quem ex eo honor aut ignominia resultat.

6. Opp. Excessus Fastus, quo quis majoribus, quam dignis honoribus, se dignum o-

pinatur. Defect. Pusilla nimirum contraria.
Qui gradu ab oppositis modestia & tantum dif-
ferunt. A X I O M

i. Debitis servatis circumstantijs honores
appetere licet. Evolve quod virtus honor
sit premium (Quod inter bona externa nihil
sublimius, quo virtus suos cultores per-
fundat, quam honor, cui annuit Plinius
secund. lib. 3. Epist 20. Nihil homini ma-
jus dari potest quam gloria & aeternitas.)
Viro bono a congruente ejus judice collatum,
ut virtus resulseat ceteris, ejus exemplo ad
virtutem incendantur. Talis honor quin
appetatur nihil impedit; Cum sit virtutis
alimentum; Et ut dicit Poeta:

— — — Providus aether

Noluit humano titulos auferre labori.

Discas vero hinc, honorem venari Non
(1.) Malis Actionibus a quibus virtus neu-
tiquam fluit, & nisi hanc veri coloris non
comiatur honor: Imo ex mente Sturci
de imp. Germ. c. 32. n. 16. Gravissimi mu-
neris honor non inanibus titulis, sed ve-
rae virtutis operibus sustentatur.. (2.)
Fraude & imperita turbæ favore, quæ sæpe
quem

quem extulit, spernit, deflorata gratia
novitatis. Præcipue hic valet illud Tac.
in Annal. cuncta mortalium sunt incerta,
quantoq; plus honoris quis adeptus est,
tanto magis in lubrico est. (3.) Crude-
litate, dicit quippe Sen. in Her. fur. Vidi
carcere incluci duces, & impotens terga
plebe, à manu scindi Tyranni. (4.) Mu-
neribus, sola virtus est cui debetur honor,
acquisitus munerib;. cùm defuerint mu-
nera tanquam de dolis Danaidum efflueat
honor. (5.) Aliorum obtrectationibus. Eum,
hoc qui tentat non honore virbonus, sed
ignorantia dignum judicaverit. Sed (6.)
Candidè, cautè legitime beneq; agendo,
ut tandem præmium suæ virtutis conse-
cutus lætetur, exultet. Honores interdùm
cùm sz. circumstantie id velint, vel major-
res quam par est conferuntur, fugere de-
cet: Verùm qui se dignos & à bonis ob-
latos (fugit à malis quivis bonus oblatos; cùm
à malo vel laudari sit ignominia) fugit vicio
se obstringit & honore indignum efficit.
Hinc elice honores, qui diligentioribus, virtute clariori-
bus, doctrinâ præstantioribus & iam ignorantie monstrosis
debellatis, nihil vani, quasi favonio gravius essent;

Dmaginantibus, in ACADEMIA conferantur omnino
licitos esse.

2. Honestè famam tuemur, Honestè in-
terdum proprias laudes allegamus. Non
tām vulgi, quæ sāpē vanitate, Locc in Not.
Pol iu Curt. nicitur, quād sapientum facta
non ex eventu, sed virtute, proposito &
consilijs astimantium; quod ex solidis
quod ipse habet, tūm trahat: Nam sola
virtus perennat hāc, dūm non erimus, c.
rit, atq; ex eā quā manat fama manebit
laborum nostorum testis silereq; nesci-
et. Extinctā vijā iterūm non accenditur,
difficilime fama, ideo qui novit incen-
sum ignem facile servari suffocatur diffi-
cili negotio incendiū, famam suam tuebi-
tur. Si sua fama macula aliquā fuerit in-
quinata, honeste purgabit, ab eā injuriam
retundet. Leviores injuriās, ut nobiliores
bestiæ caniculos nihil curabit, uti nec ma-
lorum; cūm laus sit ab illaudato vitupe-
rari, dedecus laudari. Proinde Alexander nō
nisi ab Appelle pīngi & Lyippo fīngi voluit. Deniq;
quamvis primariō nemo se laudabit, cūm nec te collau-
des, nec te culpaveris ipse. Sed consequenter, ut ante
omnia sit Deo laus. Quamvis non se esserendi, tamen
salutaria, exemplo Christi, refelenda causā. Laudes

Dicit om

DEUM Salomon, quod se maiori sapientia quam ullum alium regem donava, Eccles. 1. & 2. Quo ipso se laudat, recte ecquidem.

3. Ambitio & fastus honorum contemptus.
Pusillanimitate deteriores sunt. Quarum pectora ambitio occupavit & fastus Diaboli similimi evadunt, intumescunt veneno quod de maledicto suo hiatu expuit gehenna, vah vitium horrendum! Hoc quod nam deterius aut magis nocuum? Facit, ut nec virtutis nec salutis ratio beatur, excæcatus gloriæ furore. Nulla existit in Ecclesia cladis, in Politia concusso, in vita communi perturbatio, quæ hac de radice non surrexit. Hoc est quod hominem gloriæ spollavit primævæ & libertate. Insuper Vitium quo frequentius, eò deterius sine dubio judicatur, plures cernis honores impertinenter inhicare, quam fastidire. Quos adducit insaniæ hoc την μήγενον, in medijs quasi umbris Chimeris diem moluntur, in magna hac strage alias alium ad interitum trahit. Sed fac o DEUS, ut cœi radii solis in fordæ coniecti, illustrant non inquinantur; Piæ animæ inter propria hæc morum splendeant verâ modestiæ luce!

4. Magnanimi est injurias contemnere
Multæ

Multa enumerari solent magnanimi officia. Sit in utraq; fortuna moderatus; vita sua non parcer; ab humilibus beneficijs affici erubescet; Non queretur; inceder motu rurdo &c. Unum hoc est. Hæc omnia ritè servare prudentis est; Dicente Seneca injuria ad virum prudentem & sapientem non pertinet. Eam ulcisci, ejus recordari imbecillis est; Verum sit hic constanti & non fluctuanti animo. En! Magni est animi injurias desplicere & gloria eius dissimulare quam ulcis i. Injurijs franguntur imbelles, Magis cautasi instar persistant immoti. Cùm in Comædia Socrates taxaretur ridebat, Polixenus se ipsum strangulabat. Credas tamen quod nihil minus feret quam injurias, que fame sunt detimento, quamvis leviores patiatur. Ex propter Charilaus potius moriendum censuit, quam criminis reus ob molitatem vitâ turpièr potiri. Plut. in Lacon.

Monitum.

Es tibi gratus honor? Splendens est gloria oure?
Te cingat virtus, surgat membra mices.
De Virtutis aconitia leges & dedecus astrox,
Ex his nulla fuit gloria, nullus honor.

Memb.

M E M B . VIII . *Virtutes Hos
misticas suo amplexu exceptas
spectandas sublevat.*

1. HOMILITICÆ VIRTUTES
Æ conversatione nomen habent, eò quod
eorum usus quam cæterarum virtutum quo-
tidianis congressibus sit manifestior.
Cum autem civilis conversatione consistet in
directione verborum & actionum. Quæ
dam attendit verba tantum, quædam actio-
nes simul & gestus seruis & locis conditos.
Hinc T R E S Homol. Virtus hanc Q. arū.

2. I. VERITAS virtus est homol.
mediocritatem servans in conversatione feria
ne plus dicatur esse vel mino, quam revera est.

Obs. (i) Hic non intelligi Veritatem
Metaphysicam, quæ est congruentia cum in-
tellectu precipue Divino. Vel Logicam
quæ congruentia est sermonis in & extra
mentem existentis. Sed Ethicam, quæ vel est
congruentia oris & cordis. Atq; sic non eam,
quæ impropre accipitur pro fide in pacie
servandâ, quæ quæ ex debiti ratione tene-
tur, sed Propriè illam quâ quis fovendæ
conversationis gratia, tali habitu præditæ

verum appetit. (2.) Eam veram esse virtutem; cum nulla alia virtus primariò hoc intendat verum, idq; ex inductione objectorum nullo negotio perceperis. (3.) Sine hac homines convivere non posse, quia nemo alteri crederet, quisq; à quovis falleretur. (4.) Ipsam tūm demūm apparet, cum dictis factisq; animi sensa adæquantur.

3. Object. Internum appetitus dicens verum. Externum Verum moraliter consideratum.

4. Oppos. Generale est mendacium, falsa illa significatio vocis cum intentione fallendi, quod sit de Excessu & Defectu praedicabile non secus ac opp. Just. injustitia. Specialiter vero determinatur Excessus M E Ndaci arrogantiā que mendacium est quo ea que non habemus nobis arrogamus. Defectus simulatione quā ea que adsunt negamus fingimusq; contraria.

5. 2. COMITAS, quā in seriā conversatione servatur mediocritas ut nemo offendatur sed honestè potius oblectetur.

Obs. Eam (1.) dici alias solere Humanitatem

nitatem, affabilitatem. (2.) Virtutem esse;
Cùm in conversatione præter hanc talis
modo nulla occupetur; Quis enim sine
hac in sermonibus serijs miscendis se ut
debet facilem præbet? (3.) Ab Amicitia
aliquantisper differre, cernitur hæc circa de-
lectabile, illa circa amabile; Agit illa cum
effectu, hæc sine, illa diligimus, hæc dele-
Etamus vid. Cas. (4) Officia comis multa e se
Erit in conversatione facilis; Societatem
conciliabit: Observatis circumst. omni-
bus esto ille familiaris: Morote non res-
prehendet: Humanis verbis errantem
corriget & quid non...

6. Object. Intern. voluptates & dolos
res animi ex rebus serijs in conversatio-
ne seriâ orti. Externum Distorum & fa-
ctorum in eâ communicatio.

7. Opp. Excess. Blanditia nimium
placendi & in amicitiam immergendi studium
Et Adulatio, quâ quis propter lucrum s'tagit
aliquem delectare. Defectus Morositas,
quâ quis conversationem vel planè fastidit, ut
desertorum in olæ & Gymnos sphistæ in
Indiâ vel in ea semper alios reprehendit & ut
Durus Demea satyrice carpi. 8. 3.

8. 3. URBANITAS in iudicis & jocis medium tenet quod decorum atque honestas serventur & alij non offendantur.

Obs. (1.) Differet hanc ab affabilitate; Cum vis deas modò alia huius extrema; Illa falso diéta, hac ex joco & hilaritate tam dicta quam facta respicit. Hæc jocos & ludos sine tædio, illa facetias sine dente miscet. (2.) In virtutis choro suis insigniis non destitui; In actionibus & verbis iocosis laudabilis mediocritas cum recta ratione congruens haberi potest, honeste exercetur, Hæc quis improbat?

9. Objet. Internum Appetitus jocandi: Externum ludi jociq;

10. Op. Excessus scurrilitas est incompetens & immoderatus conatus excitandi risum. Defect. Rusticitas, quâ quis nec jocos miscere didicit nec jocantes patiens audit.

Axioma.

1. Cum quibusvis non est instituenda conversatio. Cum uniusmodi non sit, Est alia Politica inter viventes in civili conversatione. Eaq; vel liberior inter eos qui Reipub. membra non sunt, talem Sancti cum Ethnicis coluere, colere possumus nos cum Turcis, cum Muscovitis colimus & alijs, qui nostræ non sunt religionis. Vel strixior, inter ipsa Republicæ membra, quæ nec

Nec in Sacris interdicta; Regi Babel parvum
ére Judæi: Malis etiam obædiendum esse
jubet Apost. I.Pet. 4. Verùm curæ sit sub-
ditis pios & veræ religionis eligere Magis-
tratus, Magistratui meliores reddere sub-
ditos. *Alia ECCLESIASTICA*, Eaq; vel
Externa concessa, quod Sacris exemplis
demonstrari potest. Non est dissonum ex-
perientiæ gratiâ & sine alicujus scandalô
Sacris hæreticorum interesse. Vel *In-
ternâ*, nō est cum impijs fœdū ineundum.
Alia OECONOMICA, tūm *Conjugalis*; hic
diversæ religionis personæ non facile to-
lerantur; Eapropter non statim solvendū
est conjugium. Tūm *Parentum* & *filiorum*,
nescio nūm ullus hanc prohibuit; Tūm
Dominorum & *servorum*, pessimi servis o-
ptimi usi leguntur. *Alia SCHOLASTICA*,
cūm *Hæreticis*, qui omnem movent lapidē
ut seducant, periculosisima est. Testis est
dogmatica experientia plurimos hâc ra-
tione gangrænâ insanabili miserè esse in-
fectos. *Alia ETHICA*, que nisi cum bo-
nis, si fieri potest, instituenda non est. Sunt
mali scorpii similimi, quæ si manu tractes,

ludere paulisper videbitur, at mox obli-
quā caudā feriet. Vitijs scintilla plus in-
flammat, quām uberrima monitorum flu-
mina resting vant. Hoc prudenter obser-
vavit Vates in *Metamorphosi* ostendens te-
meratiam mulierem plus Phaētoni ad su-
perbiā nocuisse, quām longam & opti-
mam orationē patris ad modestiam pro-
fuisse. Aurem malis si præbeas peribis
& te suā ægide non teget Pallas, ità quid-
quid attingunt, tenent hi Polypi & vene-
num inspirant sopiente morsu hi Aspides
Emersit, dicis, pessimis morum exemplis
Themistocles, emersit Scipio? Non omnes
sumus Themistocles & Scipiones, corru-
unt hic optimi, hic falluntur sagacissimi.

2. *Solitaria vita in Rep. non est ferenda.*
Solitudinem hic non intelligo illam, quā
quis interdūm à consortio hominum se disjun-
git ut aliquid solus solidè meditetur. Hāc, ex
Lucei sententiā lib. 5. Epist. 14. cic. ad fam.
nihil jucundius est, vel ei animo qui re,
quietem quærit magnis occupationibus,
vel eruditio, qui semper aliquid ex se pro-
mat quod alios delectet, Et ipsum laudib⁹
illus.

illustret. Sed eam quam in Papatu suadet
queritur rasa cohors, Quæ in Sacris nullum
fundamentū habet; Nec rationi convenit.
Hoc in em vocat Philosophus animal po-
liticum, quod non ad solitudinem, sed co-
habitandum sit natus. Fugiemus E hoc
Melancholiæ pabulum. Nihil periculosi-
us est quam sibi relinquī & ab ipsa huma-
nitate, inquit Iac. Crucis lib. 4. Ep. 19. magis
alienum. Rectè. In diversum trahitur
animus, & spurcarum cogitationum tri-
cis, ut plurimum implicatur. Ideò Crates
cùm vidisset adolescentem solum ambu-
lantem, interrogavit quid solus faceret?
cui cùm dixit, Mecum loquor, Reponit,
diligenter attende ne cum homine malo loqua-
ris; Tribulis enim malarum cogitatio-
num novit scatere agrum, intra sepimen-
ta societatis qui non colitur.

3. Omne mendacium merito vitiosum fa-
lutatur. Non fugit quod soleant com-
munitèr distinguere inter Mendacium Jo-
colum delectationis; Officiosum juvandi se
& alios; Perniciosum nocendi causâ, quod
profertur; Hisq; additur Nugatorium quoq;

nec delectat, nec prodest, nec nocet nisi efful-
ent. De duobus posterioribus, esse ea vitia
& quidem teterima, singulis puto litem
peroratam. de Prioribus gravior adhuc sub
judice controversia ventilatur. Verum
dicimus, aut Mendacia non sunt aut vitirosa
sunt; Cum nullum mendacium quæ tale
vitio careat, quod clarissime Achilles apud
Homerum ostendit dum in universum bi-
lingues istos detestatur dicens:

Odi cœu claustra Erebū quicunq; loquuntur
Ore aliud tacitoq; aliud sub pectore condunt.

Si verè jocosa sunt & officiosa, mendacia non
sunt; cum nequeant ipsis attribui menda-
cij requisita; Erit hoc ita affectum ut (1)
Rei sit affirmatio vel negatio mendax (2.)
Duplici corde. Et (3.) Contra dilec-
tionem proximi proferatur (4.) Contra
veri professio bona judicetur. Enī
Quæ verè jocosa & officiosa etiam ho-
nesta sunt. Ut in Dist. Eth. Zapf. & alias
Nob. Praecep. Doct. Mich. Gyllenst. ostendunt
& quidem fuisse hic in Coll. Eth. Disp. 10.

4. Non est absurdum eum qui falsa dicere,
etiam vera dicere. Illicō, qui falsa dicit,
mendacio se non obstringit, Qui men-
daciū

dacium dicit id non patrocinando, sed de-
tegendo, id sub ratione mendaci, quidam
profiteatur; Verum cum rem sicut est pro-
fitetur, verum etiam dicit. Hoc ergo,
pacto qui mendacium dicit, verum dicit.
Eiusmodi relationem Mendacium Mate-
rialiter esse, non autem Formaliter, juxta
Horn. sententiam Lib. 4. c. 10. de Verit. fa-
cile patet; cum sit mendaci, contrà quam
se habet, rem enunciare; tamen ut res se
habet, hic enunciat. Contrà. Potest ver-
rum dicens simul mentiri. Cum potat se
aliquem circumvenire & tamen verum
profert. Curæ sit prudenti viro ne falsum
dicat, bono nè mentiatur..

s. Honestè Amicos reprehendere possu-
mus. Fateor mihi comes non videntur
illi, qui aliorum vitia obliquo dente strin-
gunt ipsi sèpè ab illis non alieni. Qui in
hunc censuræ campū descendet, quisquis
est, culpâ carebit, nec igniculis invidiæ
hic incendetur modo veri amici nomen
retineat. Alias si vir fuerat melioris no-
tæ & viderit, enormes sui amici actiones,
nè voluerit carbone assentatoris notari,

istarum ipsum commonebit, ne usq; a-
deo in luto vitiorum labefactetur. Com-
moda admonitione, Nathanem, Mosen
Salvatorem & Apostolos non supersedisse
passim legimus.

6. *Est Adulatio Morositate deterior.* Li-
cer hunc pati difficultis sit negotij, cum ni-
hil non carpat, reprehendat, corrigat pro-
libidine suâ, potius tamen ferendus; cum
emendationem, licet interdum minimè
necessariam, moliatur, quam iste. *Est*
Adulator Chamaleon (*Plin. lib. 8. c. 33.*) qui
omnem præter album, i. e. honestum infe-
ctatur colorem. *Est Heliotropium* (*her-*
ba quæ eam spectat partem in quâ sol est)
in id sempèr, in quo datus fautor, propen-
dens. *Est in imitando simia;* *Natura si-*
vis ait, si negas negat. In appetendo *Gem-*
ma ut vitrum splendet. & cum splendor
frangitur. *In adorando Indus te ut ori-*
entem solem veneratur, dum occidis vix
eum videbis; *In amando umbra citò fu-*
git & evanescit, in mordendo Vipera, mi-
serè præcordia ferit, in occidendo Cicuta,
velociter famam suffocat. *Heu miserum*
apud

epud quem vera silentur! Ipsi quippe ut
dicit Locrus. in period. imper. lib. 3. cap. 5.
palpando veternum voluptatis & aliarum
cupiditatum lente inducunt adulatores &
latentēs. O miseros qui saniora profe-
rentes, ut Darius qui Caridemum, quod ve-
ra sibi dixit, ad capitale iupplicium, ut ha-
bet Curt. lib. 3. c. 2. abstrahi jussit, fastidi-
unt, spernunt! Secus quam fecit, procul
dubio adulatorum colores probè cognos-
cens, Agesilaus (ut ex Xenop. cum Locrus.
colligere licet) qui in dicendo libertate u-
tentibus nunquam infestus, ab ijs, qui stu-
duerē blando secundoq; sermone sem-
per delectare, tanquam ab ipsis insidijs si-
bi cavebat. Cave hos! fuere Alexandro,
fuere Dario, Cæsari & alijs maxime exi-
tio.

Monitum.

SI Gestis tua quod sit conversatio chara,
Vera refer, dulces spargere disce iocos,
Et lingvæ comis quoqvis perstringito vincis;
Sis sociis gratus, gratus & ipse tibi.

*M E M B. IX. Imperfætas Vir-
tutes in speculo quasi per reflexas
imagines repræsentat.*

I. IMPERFECTA seu Semivirtus est, quæ rectæ rationis ductum sequitur, cunæ negritudine aliqua & luctâ, affectibus non plenè subactis.

Obs. Semivirt. (1.) Hic non accipi pro naturali inclinatione; Ipsa enim non ab industriâ humanâ, sed à conditore & naturâ est oriunda; Verum pro imperfecto habitu nostrâ curâ acquisito; Qui ratione bonitatis & perfectionis, quam in suo genere includit, ad cum quem hic querimus finem, tendit, Quamvis non intentione liberâ, tamen non tali, proximè enim ad habitudinem virtutis accedit, quali ad via proui iudicamur. Hinc scaturit (2.) Esse eam virtutem, est namq; imperfecta virtus, quæ etiam virtus est. (3.) Gradus & perfectâ differre. Hic molestia aliquâ, ibi nulla superest. (4.) Medium tenere; à quo si deviat, minimè in numero virtutum esset habenda. (5) Tot esse Semivirtutes, quot sunt perfectæ; Quippe nihil aliud sunt quam primi virtutum gradus. Quod licet verissimum sit, tamen Duas Continensia & Tolerantiam (quæ Generaliter

acceptat reliquias proprijs destitutas nominibus includunt, ut tot ipsæ sint quot virtutes) nobis offert Philosophus perpendendas.

2. **CONTINENTIA** est Semivirtus, quâ tūm in voluptatibus ex gusto precipue, tum ex divitijs, honore, victoriâ &c. mediocritas non sine luctâ servatur.

3. Object. Intern. sunt desideria indefin. nominatorum. Extern. Primarium sunt ex gusto & tactu, Secundarium ex divitijs, honore &c. perceptæ voluptates.

4. **OPPOS.** Excelſ. Incontinentia quâ per dictas voluptates quodammodo invita ad peccandum abripimur. Defectus (cùm sit rarissimus, nobis ipsis non occurrit nomen) Quò quis ne propter honestam voluptatem aliquid laude dignum suscipit.

5. **TOLERANTIA** est, quâ rebus in adversis mediocritas cum quodam adhuc residuo dolore servatur.

Obs. Facile intellexeris hanc & fortitudinem, gradu differere, non vero specie; Hic superest aliqualis exigitudo, ibi cum delectatione sustinetur pericula; quippe hic habitus imperfectus, inibi perfectus habentur &c.

6. Object. Intern. est Appetitus ira-

scibilis. Extern. Ea quæ dolores (equi, dèm tales quibus animus facilius ex imbecillitate succumbit) cieunt.

7. O P P. Excessus Pertinacia, quæ adversa sine honesta ratione tantum obstinato animo perferuntur. Defect. Mollities quæ nullas planè molestias honestatis gratiâ sustinet et volumus. **A X I O M.**

1. Incontinentia haud raro peccat. Quot sunt qui poculis indulgent, neutiquam ebrietatis vitia ignorantes, ipsimetq; eadem nonnunquam deprædicantes? Quot sunt qui Veneri illicite, illicitum id esse scientes militant? Quis est ille qui sibi necessè esse pernegat cum Medea apud Ovidium — — *Vide o meliora probiq;* *Deteriora sequor* — — exclamare? in quam sententiam passim Apost. addens præter scientiam, sibi quoq; voluntatem adesse, loquitur.: Quid E. incontinentia scire denegemus? Licet absit *Notitia actualis* quæ perturbatione obruitur, præsens tñ. est *habitualis*; Quippe per rationē scit quæ honesta sunt vel turpia ut potè quæ omni homini lege naturæ noscenda

tuin.

tum est. Quamvis in ipso actu scientia qua-
si sepulta jaceat, quin tamen post & ante
actum vigent nihil prohibet.

2. Quamvis intemperantia objecto speci-
ali cum incontinentia conveniat, tamen, ea
pejor in multis ab ea discrepat. Docuere nos
superiora hic respici graduum differenti-
am. E. g. ut est temperantia habitus
completus, continentia ad eum dispositio.
Temperans nullis, continens qualibus-
cunq; agitatur cupiditatibus, in ipso cum
ratione pugna inconspicua, in hoc præ-
clara, unde facilis conjectura præstantio-
rem esse temperantem. Ita hic. Incon-
tinens poenitentiâ dicitur; intemperans NB
non item: Insuper ille morbo continuo
& fere incurabili (Non pro impossibilita-
te sed difficultate) Hic ab industrio media
co facile curando laborat: Ille malum ut
bonum sibi non repugnans; Hic malum,
quod appetit quadamterius invitus, co-
gnoscens. Hinc quodnam vitiorum
deterius facile videris. *Monitum.*

unde
fuit
intemp-
rante
deterio-
rem eff
facon-
rente.
Ne quod vigeant virtutum semina cernis,
Hæc cura, ut vibrent culmina celta soli;
Terras extirpa fibras, evelie stolones,
Ut dulces fructus cespes habere queat.

M E M B. X. Virtutem Heroicam
omnium reliquarum ornatu & splé-
dore resurgentem adeoq; in edito resi-
dentem ultimò tantum indigat.

I. VIRTUS HEROICA est di-
vinitus collata promptitudo circa cuiusvis vir-
tutis objectū ultra quām vulgaris conditio fert
elacriter & felici cum successu obcundi.

Obs. Quod (1) Dicatur sic ab Herobus,
viris scz. eminentibus, quod ijs frequentissi-
ma, & non quod nequeat, cùm placuerit Deo
ipsis pro ministeriali uti causa, in fæminas
cadere, ut ratio & exempla satis superq;
nos informant. Homini virtus conve-
nit & nec censum nec sexum respicit.
Quæ Debora, Jaël, Judith, Semiramis effec-
re & Clementissima, Serenissimaq; nostra Re-
gina C H R I S T I N A A U G U S T A
effecit, & etiamnū (utinam diu feliciter)
efficit, clarissima judicantur.; Quis vi-
torum quām hæ altius ire potuit? (2) Ra-
tione initij illius tantum omnino capaces judicen-
tur pueri, ut singularis virtutis scintillæ in
ipsis quasi cunabulis, ecu in Davide, Alex.

M. Ciro, Cæsare, fulgere sunt visæ, luceant;
Hæc ne suffocentur summa ope nitentes
parentes, si enim in illis caperint luxuri-
are vitia, fuerint & illa teterima; quum
ad nulla, nisi magna, eorum inclinet na-
tura. (3) *Necessaria jure putetur, Quamvis non singulis individuis, cum vir bono*
bac sine quis poterit esse; tamen regnis
& imperijs; Quippe hæc ut & ecclesia he-
roibus maxime opus habent. Quod n.
sunt & quot fuere, horum operâ ea perunt
horumq; industriâ ad suam eminentiam
ejecta sunt. Testes sint historiæ. (4.)
Quod totuplè sit quot sunt virtutum species.
Quamvis non æqualis, tamen inæqualis
dignitatis, quo eminētores virtutes sunt,
eo est hæc clarior, quo faciliores & mino-
res, eo & minus perspicua. (5) Accipiatur
vel latè pro summo virtutis cuiusvis splendore
sic in quamvis disciplinâ heroës habentur
& arte: Vel strictè ut hic pro virtute ali-
quâ practicâ: Vel strictissimè pro fortitudi-
nis (ut Nob. Mich. Gyllenst. in Colleg. Eth.
Disp. 12. Th. 2. rectè tradit.) aut magnanimitatis excellentiâ. (6.) Quod raro ho-
minis

minibus contingat hocce complementum, ex-
cellentia & splendor, atq[ue] divina sit ratione
causæ Dei sz. (Non quod ipsius concur-
sum in reliquis quarum eminentia, nege-
mus, sed quod hic quam in illis eviden-
tior sit) qui raro eam infundit aptæ naturæ,
& dum Catastrophen aliquam molitur.
Sic viguisse heroas, cum evertendæ vel
erigendæ fuere Respub. pro me probant
historiæ.

2. Opp. Excess. Feritas, quâ omne
rationis (Non secus in bestijs, quarum tri-
hæc est deterior feritate, cum sint illæ ir-
rationales, hic autem ratio non audiatur,
sed conculcetur,) lumen extinguitur & ad
pessima quævis scelera homo ferus grassatur.
(Utpote Sardanapalus, Herodes, Nero, Chris-
tianus Sangvinarius & ejusdem farinæ alij)
Defectus Stupor, qui summa est ad omnem
virtutis impetum ineptitudo. Axioma.

1. Heroës extra Ecclesiam reperiri cer-
rum est. Bellis manibus sua initia summa
omnino imperia, sicut & minora ferè o-
mnia, imò incrementa & complementa
accepta ferre certum est. Si hic turbam
solim

solam suspicis, iniquus es estimator, est haec fes-
tra multorum capitum, Est ut dicit Damiades de
exercitu Alexandri, dum is mortuus fuit, cyclo-
pi similia & Polyphemus, cui non profuit va-
stum corpus eruto oculo; Heroes ne proinde
exstiterunt, qui vinctrices turmas rexerunt?
Prævisæ sunt à Daniele quatuor Monstra-
chiae & certò monstrata capita; Quibus
undè eminentia illa, ut erigere possent
tām inclyta imperia, nisi à D E O? Fateor
puriores fuisse virtutes eorum qui in Ec-
clesiā (ut potè Davidis, Iosephi, Gideonis, Sam-
sonis, Divorum Apostolorum, quos ut & Mar-
tyres, ut potè Stephanum, Laurentium, Iohan-
nem Hus, & ceteros plurimos heroicā vir-
tute clarissimē, clarum est, Gustavi Primi,
Gustavi M. &c) eminebant; Interim non
statim negandum Excellentissimam in-
suo genere fuisse virtutem & Heroicam
Herculis, Themistoclis, Annibalis, Iulij Cesa-
ris &c. Laudatur Heroica in Scipione, Tem-
perantia; in Cimone Atheniensi Liberalitas;
in Philippo Maced. Mansuetudo &c. Et
non frustra, poterint hi Christianis & in-
citamentis & exemplis esse efficacissimi:

N

Ne cum talia ferant rivuli, ipsi siccí reponuntur fontes.

2. *Heroum exitus est felicissimus.* Sunt adversus pellacis hujus mundi illecebras & blāda carnis lenocinia insigni instructi industriā. Labore irritamenta malorum vitia fallere didicere, Et tanquā effuso virtutis flumine cupiditatū si mas extingvere, licentiae audaciā frangere, temeritatem reprimere, Quid ni felici exitu beenue? Externi insultus nihil nostram sententiā morantur, Nihil exempla, si perstiterint in bono, ipsis nihil molimina invidorum officient, licet in extremas calamitates detrudantur: Quatenus E. heroës sunt, non possunt non experiri rerum suorum felicem exitum; Ex virtute communī felix fluit exitus; Quid ni ex Heroica? Post egregia gesta labuntur: Fateor. En! Nihil sub sole stabile quæ steterunt cecidere cadenq;. Contingit quosdam fortunæ favonio inflari, & sic leviores facti altius quam par est elevantur ac tandem ut Alex. M. Cæsar & alij gravi ruunt lapsu. Faciliorem ne Assi-
descen-

descensum quām ascensum, si Dei hic
directio ob peccata deficere cäperit, iudi-
cas? Est etiam dum cadunt hi, quia subli-
miores omnium in se converebant ocul-
los, manifestior ruina.

3. *Habuit & etiamnūm (DEO laus) suo*
heroas Svecia regnum habet. Arte & marte,
*tām prisco, quām moderno tempore Sve-
ciam floruisse luculentēr testantur tūm*
*historiæ Patriæ, tūm exterorum. Incly-
tum Gothorum sive Getarum nomen neq;
Graja neq; Latina monumenta tacent.
Unde ipsis innotuit nisi per heroas, qui
non dubitarunt patriā exire & remotissi-
mis in terris, ut potè in Graciâ, Italia alibi-
què sua trophya erigere virtutisq; vesti-
gia relinquere? Ut priscorum comme-
moratione, cùm ex Joh. Magno & alijs plu-
res, quām eorum nomina pereensem-
tantūm, liceat colligere, supersedeam o-
mninò brevitate, quām unicè sector, ad-
ducor. De prisca; ut Gustavo Primo,
Carolo Nono, Gustavo M. Regibus famâ
Heroicisq; gestis toti terrarum orbino-
rum mis; Et nūnc imperium tenente*

Serenissimâ & Potentissimâ CHRISTINA
AUGUSTA atq; CAROLO-
GUSTAVO Rege Electo: Quid
dicam ego? Quid de alijs, qui sago præ-
cipue sicut & Togâ, bellicis temporibus
non ita pridèns sic suam virtutem decla-
runt; Et etiâ in pace itâ næ declarant
ut nullos, non remotissimos quidem, la-
teant? Quòd quid hisce de tenuis ego lo-
quar & viva experientia & innumerabilia
clarissimorum testimonij planè superflus-
um esse jàm dudum est. Quo-
rum beneficio (succursus Dei non obli-
scor) nisi Heroum tot seculis ab inimi-
corum varijs & impetuofissimis insulti-
bus Svecia intra suos limites optimè de-
fensa in pace viguit? Qui non viguit
modò, verùm crevit & multùm eximijs
provincijs Arctoum hoc imperium in-
longum latumq; auctum est? Judicas
nè, quòd eos aluit viros, qui & domi sa-
lubria consilia augusto de pectore pro-
movere & foris arna versare patriamq; dex-
bris Heroicis defensare potuere? Us
alii virat, vigeat floreatq; Heroicis animis,

arte Marte q̄ clariſ clara, Faxis omniſ vltimis
Author & Auctor Heroum q̄ Heros D E U S
Omnipotens, cui ſit in ſeculorum ſecula
Laus, Honor & Gloriam.

Monit.

S I D E U S eximiae Virtutis fufcitat ignem,
Hunc foveas, in te framnula clara micet.
Excole naturam, multo fervore labore,
Quo poteris patria commodus eſta tua.

• •

Politissimo IUVENI,

Dn. Petro WARElio

Ostro - Gothiā - Sveco,

Philosoph. Stud. ac Regio Alumno inde-
feso, Amico colendo.

A Rs est longa, brevis ſed vita; bre-
vissima danda.

His, Praecepta, quibus ſuppetit ho-
ra brevis;

Ethica longa, brevi tractau, PETRE,
benigno

Tradis Lectori, & rem facis agre-
giam.

Pet.

Perge tuis Scriptis Studijs prodesse Ju-
ventæ,
Virq; viris Juvenis concelebran-
dus eris'.

L. M. q. honoris ergo Ponebat
S A M U E L G. Hartman
Eloq. Prof.

---

luminissimo, Præstantissimo ac bonis artibus
Doctissime Erudito Juveni,

Dn. PETRO WARELIO O-Gotho,
Amico meo sincere colendo,
paucula hæc

Mæonidæ Prælis vastum qui cluse-
rat olim.

Pravâ sub nuce opus, laudibus usq;
viret.

Sic tua VVARELLI, qui Ethices pe-
netralia gnarus

In fascem cogis, fama pereñis erit!

Festinus adposui

OLAI S WEXIONIUS

• [S] • [S] •

• 9 •